

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**PRAVICA DO ZDRAVEGA ŽIVLJENJSKEGA
OKOLJA PO PRAVU SVETA EVROPE IN
EVROPSKE UNIJE**

Tanja Badovinac

Ljubljana, november 2011

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**PRAVICA DO ZDRAVEGA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA
PO PRAVU SVETA EVROPE IN EVROPSKE UNIJE**

Kandidatka: Tanja Badovinac
Vpisna številka: 04036538
Študijski program: Univerzitetni študijski program Uprava, prva stopnja
Mentorica: Doc. dr. Alenka Kuhelj

Ljubljana, november 2011

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Tanja Badovinac, študentka I. bolonjske stopnje, z vpisno številko 04036538, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: Pravica do zdravega življenjskega okolja po pravu Sveta Evrope in Evropske Unije.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo, in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: Nuša Drinovec Sever.

Ljubljana, 03.11.2011

Podpis avtorice:

POVZETEK

Vsak posameznik se mora zavedati, da ima kot državljan neke države oziroma zveze držav svoje pravice, ki jih lahko v primeru, da so bile kršene, uveljavlja pred sodiščem. Vsak državljan, ki mu je bila katerakoli od pravic odvzeta, lahko vloži tožbo pred sodiščem, ki je pristojno za uveljavljanje človekovih pravic. Uveljavljanje teh pravic mora biti enako za vse državljane, ne glede na raso, vero, spolno usmerjenost itd. Kot državljani Evropske Unije najprej uveljavljamo svoje pravice v državi, v kateri bivamo, v skrajnem primeru pa lahko svoje pravice zahtevamo tudi na Evropskem sodišču za človekove pravice, katerega središče je v Strasbourgu.

Ravno zaradi pomembnosti vseh pravic, ki jih imamo državljani, so te opredeljene že v Ustavi RS. Uveljavljanje človekovih pravic zasledimo že v starejših sprejetih zakonih, kot je na primer Evropska konvencija za človekove pravice in temeljne svoboščine iz leta 1950. V Sloveniji je leta 1994 Državni zbor Republike Slovenije sprejel Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin z nekaterimi protokoli. V tej Konvenciji so jasno opredeljene vse človekove pravice, ki jih imamo prebivalci Evropske unije, hkrati pa v Konvenciji najdemo tudi sankcije, ki sledijo v primeru kršitev teh pravic. Ena izmed pomembnejših človekovih pravic je prav gotovo pravica do zdravega življenjskega okolja. Vsak posameznik se v življenju gotovo kdaj sreča s kršenjem te pravice, vendar se je sam največkrat niti ne zaveda, vse dokler ni ogroženo njegovo življenje ali življenje bližnjega.

Za zgodovino uveljavljanja te pravice je zelo pomembna tudi praksa sodišč. Sodišča omogočajo posameznikom, da uveljavljajo svojo pravico do zdravega življenjskega okolja, ki jim je bila na kakršenkoli način odvzeta, s tem pa je bilo ogroženo življenje nekega posameznika.

KLJUČNE BESEDE

Mednarodne pogodbe, Aarhuška Konvencija, Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, Evropsko sodišče za človekove pravice in temeljne svoboščine, Konvencije o biološki raznovrstnosti, primeri prakse sodišč.

SUMMARY

THE RIGHT TO A HEALTHY LIVING ENVIRONMENT IN ACCORDANCE WITH THE LEGISLATION OF THE COUNCIL OF EUROPE AND THE EUROPEAN UNION

Every individual must be aware that as a citizen of a country or an alliance of countries he has rights which can be claimed before the court in the event they are violated. Every citizen who has had any right denied to them can file a law suit before the court competent for deciding on human rights. The right to claim such must be equal for all citizens of a country regardless of race, belief, sexual orientation, etc. Citizens of the European Union must first claim their rights in the country where they live and only as a last resort at the European Court of Human Rights, based in Strasbourg.

Due to the importance of the rights that citizens of the Republic of Slovenia suchenjoy, such rights are determinedalready in the Constitution of the Republic of Slovenia. The implementation of human rights can be seen already in some older adopted regulations, such as the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, which dates back to 1950. In 1994 the National Assembly of the Republic of Slovenia adopted the Act Ratifying the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms with related protocols. The Convention clearly defines all human rights that European Union citizens enjoy and at the same time provides for sanctions following violations of such rights. One of the more important human rights is without a doubt the right to a healthy living environment. Every individual probably has or will encounter a violation of this right at some point in life, however people are usually not aware of such until their life or the life of someone close to them is at risk.

What has been very important throughout the history of the implementation of this right is the case-law of asthe courts, as the courts enable individuals to claim their right to a healthy living environment if it has been denied in any manner entailing a threat to an individual's life.

KEYWORDS

Treaties, the Aarhus Convention, the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, the European Court of Human Rights, conventions on biodiversity, case-law of courts.

KAZALO :

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	ii
POVZETEK	iii
SUMMARY	iv
SEZNAM KRATIC	vi
1 UVOD	1
2 PRAVNA PODLAGA	3
2.1 MEDNARODNE POGODBE	3
2.1.1 AARHUŠKA KONVENCIJA.....	4
2.1.1.1 Zgodovina nastanka Aarhuške Konvencije	4
2.1.1.2 Sestava Konvencije	5
2.1.2 EVROPSKA KONVENCIJA ZA ČLOVEKOVE PRAVICE IN TEMELJNE SVOBOŠČINE.....	9
2.1.3 KONVENCIJA O PRESOJI ČEZMEJNIH VPLIVOV NA OKOLJE	13
2.1.4 KONVENCIJA O BIOLOŠKI RAZNOVRSTNOSTI	14
2.2 SLOVENSKA ZAKONODAJA	17
2.2.1 USTAVA REPUBLIKE SLOVENIJE (URS).....	17
2.2.2 ZAKON O VARSTVU OKOLJA (ZVO, ZVO-1).....	18
2.2.3 ZAKON O OHRANJANJU NARAVE (ZON)	18
2.2.4 OBLIGACIJSKI ZAKONIK (OZ).....	19
2.2.5 STVARNOPRAVNI ZAKONIK (SPZ).....	19
3 PRAKSA SODIŠČ	20
4 PRITOŽBENA KOMISIJA KONVENCIJE O ČEZMEJNIH VPLIVIH NA OKOLJE – ESPOO	31
5 STRATEGIJA EEA 2009-2013	32
5.1 CILJI ZA OBDOBJE 2009–2013.....	33
5.2 OKOLJE IN ZDRAVJE.....	34
5.2.1 GLAVNI CILJ	34
5.2.2 ANALIZA.....	34
5.2.3 UKREPANJE	35
6 ZAKLJUČEK	37
LITERATURA	39
VIRI	39

SEZNAM KRATIC

EU	Evropska Unija
EKČP	Evropska Konvencija za človekove pravice
MKDIOZ	Zakon o ratifikaciji Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah
MKVCP	Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, spremenjene s protokoli št. 3, 5 in 8 ter dopolnjene s protokolom št. 2, ter njenih protokolov št. 1, 4, 6, 7, 9, 10 in 11
MPCVO	Zakon o ratifikaciji Konvencije o presoji čezmejnih vplivov na okolje
MKBR	Zakon o ratifikaciji Konvencije o biološki raznovrstnosti
OZN	Organizacija združenih narodov
COP	Conference of Parties – Konferenca pogodbenic
URS	Ustava Republike Slovenije
ZVO, ZVO-1	Zakon o varstvu okolja
ZON	Zakon o ohranjanju narave
OZ	Obligacijski zakonik
SPZ	Stvarnopravni zakonik

1 UVOD

Človekove pravice so pravice vseh ljudi. Poleg tega, da imamo ljudje različne pravice, kot so pravica do nedotakljivosti človeškega življenja, pravica do varstva osebne svobode, pravica do svobodnega gibanja, pravica do varstva osebnih podatkov, pravica do zdravega življenjskega okolja ter druge, pa imamo poleg pravic tudi dolžnosti, ki jih moramo izpolnjevati, da bi bili upravičeni do pravic.

Tako kot zakonodaja Republike Slovenije vsebuje zakone in druge akte o spoštovanju in varstvu človekovih pravic, mora vsaka država, ki želi postati članica Evropske unije, omogočiti svojim državljanom varstvo le-teh. Poleg držav, ki so že članice Evropske unije, ter držav, ki želijo postati njene članice, pa morajo človekove pravice upoštevati in spoštovati tudi države, ki so z Evropsko unijo sklenile trgovske ali katere druge sporazume. Človekove pravice, demokracija in pravna država so temeljne vrednote Evropske unije. Vse te vrednote so vpisane v njeni ustavni pogodbi in urejene z Listino o temeljnih človekovih pravicah.

Od človekovih pravic bom izpostavila pravico do zdravega življenjskega okolja. Ta pravica je opredeljena v slovenski zakonodaji (na primer v Ustavi Republike Slovenije, Zakonu o varstvu okolja, itd) in njeni začetki segajo daleč v zgodovino. Eden izmed pomembnejših zakonov, ki omogoča varstvo pravice do zdravega življenjskega okolja, je prav gotovo Evropska konvencija za človekove pravice in temeljne svoboščine. Državni Zbor Republike Slovenije je to Konvencijo ratificiral še pred vstopom v Evropsko unijo, in sicer leta 1994. V praksi sodišč, predvsem Evropskega sodišča za človekove pravice in temeljne svoboščine, je EKČP zelo pogosto uporabljena. Ta konvencija posebej ne govori o pravici do zdravega življenjskega okolja, vendar pa je prav na njeni podlagi sodišče priznalo posameznikom zaščito pred škodljivimi učinki onesnaževanja okolja (8. člen EKČP).

Poleg EKČP je Državni zbor RS, dne 20. 05. 2004, sprejel tudi Zakon o ratifikaciji Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah. Sestavljena je iz treh sklopov pravic civilne družbe na področju varstva okolja. Konvencija hkrati določa prost dostop do informacij o okolju, podaja možnost sodelovanja v postopkih odločanja ter omogoča prost dostop do pravnih sredstev.

Diplomska naloga je razdeljena na dva dela. V prvem delu bom na kratko predstavila zakonodajo, ki predstavlja pravno podlago za uveljavljanje pravice do zdravega življenjskega okolja v Republiki Slovenije, v nadaljevanju pa bom malo podrobnejše opisala zakonodajo Evropske Unije. V zakonodaji Republike Slovenije zasledimo varstvo te pravice predvsem posredno, in sicer v Ustavi RS, v Zakonu o varstvu okolja, v stvarnopravnem zakoniku ter obligacijskem zakoniku. Večji poudarek in podrobnejšo razlago sem namenila predvsem dvema konvencijama, in sicer Aarhuski konvenciji ter Evropski konvenciji za človekove pravice in temeljne svoboščine. Ta zakonodaja je osnova za sodno varstvo posameznikove pravice do zdravega življenjskega okolja. V

drugem delu diplomske naloge bom navedla nekaj primerov prakse sodišč. Pri pregledu praks sodišča bom navedla kar nekaj tožb, v katerih so kot tožeče stranke v postopku nastopali posamezniki ali celo združenja, kot tožena stranka pa sta nastopala država ali podjetje. Pred zaključkom diplomske naloge bom na kratko predstavila Strategijo EEA 2009-2013, kjer bom povzela, kaj nas čaka v prihodnjih letih na področju varstva okolja, predstavila pa bom tudi analizo prejšnjih let. Za zaključek bom izbrala še dodaten primer, in sicer resolucijo Evropskega parlamenta, ki jo je izdal zaradi vpliva obsežne urbanizacije v Španiji na osebne pravice Evropskih državljanov, okolje in uporabo prava Evropske unije.

Namen moje diplomske naloge je ugotoviti, kakšno je dejansko stanje na področju zdravega življenjskega okolja v državah članicah Evropske unije in kako je pravno urejeno, predvsem po pravu Sveta Evrope ter Evropske unije. Hkrati bom podrobneje raziskala tudi prakso sodišč na to temo ter nekaj primerov podrobneje opisala. V svoji diplomski nalogi bom skušala prikazati, kako dejansko deluje pravo Evropske unije ter Sveta Evrope v posameznih primerih. Eden izmed mojih ciljev je ugotoviti, ali je področje zdravega življenjskega okolja v Evropski uniji dovolj natančno opredeljeno, ali zakoni v praksi resnično delujejo ter kako je poskrbljeno za kršitelje, ki ne spoštujejo te pravice.

Diplomsko delo je nastalo na podlagi sklepanja od splošnega k posamičnemu, torej z uporabo deduktivne metode oziroma pristopa. Z metodo povzemanja sem povzela določena spoznanja in stališča ter sklepe posameznih strokovnjakov in avtorjev. Na podlagi teh sklepov sem lažje oblikovala samostojna spoznanja in stališča ter se tako približala induktivni metodi.

Podatke v svoji diplomski nalogi sem večinoma zbirala in iskala v različnih dostopnih virih. Med glavne metode zbiranja podatkov lahko uvrstim predvsem opazovanje, raziskovanje in preučevanje različnih dokumentov, tako pisnih kot elektronskih. S primerjalno analizo strokovnih člankov, študijem strokovne literature, predvsem pa sodne prakse in pravnih virov ter lastnih znanj pa sem skušala obogatiti dosedanja spoznanja obravnavanega področja.

2 PRAVNA PODLAGA

2.1 MEDNARODNE POGODBE

Nastanek in sprejem mednarodnih pogodb

Zamisel za pripravo mednarodne pogodbe lahko sproži skupina strokovnjakov, nevladna organizacija ali znanstveni kongres, vendar postane pobuda formalna, šele, če jo prevzame skupina zainteresiranih vlad. Nevladno organizacijo sestavlja skupina visokih uradnikov in strokovnjakov, ki pripravijo predlog besedila konvencije. Sledijo pogajanja o posameznih določenih pogodbah, ki se zaključijo, ko predstavniki držav sprejmejo (nevladno s konsenzom) usklajeno besedilo. To se navadno zgodi ob primerni priložnosti, ko je besedilo tudi na voljo za podpis. Prve podpisnice so največkrat države, ki so mednarodno pogodbo pripravile, povabljeni pa so tudi vse druge, ki jih problematika pogodbe zadeva in ki jih zavezuje sama pogodba. Pogodbo lahko država sprejme tudi pozneje, na način, predviden v pogodbi. Mednarodna pogodba začne veljati, ko jo določeno število držav potrdi (navadno ratificira) v svojem parlamentu in o tem obvesti depozitarja.

Postopek za sklenitev mednarodne pogodbe v posamezni državi

Postopek za pogajanja in sklenitev mednarodne pogodbe se začne s **pobudo** Ministrstva za zunanje zadeve, lahko pa to izvede tudi drug državni organ. Pobudo, v kateri so navedeni razlogi za sklenitev pogodbe, bistveni elementi pogodbe, predvidene finančne posledice izpolnitve pogodbe in sestava delegacije, sprejme vlada. To pobudo mora potrditi tudi odbor Državnega zbora za zunanjo politiko. Tako so določeni okviri za pogajanja in delegacija, ki se bo pogajala. Ko se pogajanja zaključijo, vlada običajno pooblasti vodjo delegacije, da pogodbo parafira ali podpiše, če seveda to ni oseba, ki tega pooblastila ne potrebuje (minister za zunanje zadeve, predsednik vlade, predsednik države). Naslednja faza je podpis pogodbe. Da bi podpisana mednarodna pogodba v neki državi začela veljati, mora priti do akta formalne potrditve. To je lahko ratifikacija, pristop ali privolitev/odobritev. Za katero obliko se odločijo, je odvisno od notranje pravne ureditve posamezne države. V Republiki Sloveniji mednarodne pogodbe ratificira Državni zbor. Postopek za ratifikacijo začne Ministrstvo za zunanje zadeve, ki predloži vladi predlog zakona o ratifikaciji, ta pa ga posreduje Državnemu zboru.

Listine o ratifikaciji izda predsednik države, Ministrstvo za zunanje zadeve pa poskrbi, da jih po diplomatski poti prejme depozitar mednarodne pogodbe. V določenem roku po predaji listin o ratifikaciji mednarodna pogodba začne veljati in država s tem postane pogodbenica mednarodne pogodbe.

Če se zaradi uresničevanja že sklenjenih mednarodnih pogodb sprejemajo protokoli, programi ali podobni akti, pobuda ni potrebna. Protokoli kot samostojne mednarodne pogodbe, ki natančneje opredelijo posamezna načelna določila iz mednarodne pogodbe (npr. okvirna konvencija) pa se pripravljajo in sprejemajo po istem postopku kot osnovna

mednarodna pogodba, (torej s pobudo, podpisom in ratifikacijo) (Skoberne, 2001a, str. 71-72).

2.1.1 AARHUŠKA KONVENCIJA

Aarhuška konvencija je ena izmed pomembnejših mednarodnih pogodb, ki jo je Državni Zbor Republike Slovenije sprejel, dne 20. 05. 2004, kot Zakon o ratifikaciji Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah (Ur. l. RS, št. 17/2004, v nadaljevanju besedila MKDIOZ). MKDIOZ je stopil v veljavo petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije – Mednarodne pogodbe.

Slovenija je Konvencijo o dostopu do informacij, sodelovanju javnosti pri odločanju in dostopu do varstva pravic v okoljskih zadevah Aarhuško konvencijo podpisala skupaj s petintridesetimi državami in Evropsko skupnostjo, 15. junija 1998, na četrti ministrski konferenci Okolje za Evropo v Aarhusu na Danskem. To je prvi pravnoobvezujoči mednarodni dokument, ki je v celoti namenjen spodbujanju razvoja participacijske demokracije. Ta konvencija predstavlja povezavo med okoljskimi in človeškimi pravicami.

Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta o industrijskih emisijah določa, da je v skladu z Aarhuško konvencijo o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah pri sprejemanju odločitev potrebno učinkovito sodelovanje javnosti, saj se tako omogoči, da javnost izrazi mnenja in skrbi, ki lahko zadevajo te odločitve, nosilec odločitev pa, da jih upošteva ter da se tako poveča odgovornost in transparentnost procesa odločanja ter prispeva k zavesti javnosti o okoljskih vprašanjih in podpori sprejetim odločitvam. Člani zadevne javnosti bi morali imeti dostop do pravnega varstva, da bi prispevali k varovanju pravice živeti v okolju, ki je primerno za osebno zdravje in dobro počutje (Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta, 2011 a, str. 13).

2.1.1.1 Zgodovina nastanka Aarhuške Konvencije

Aarhuška konvencija temelji na doktrini trajnostnega oziroma okoljeohranjajočega razvoja, pri katerem je eden od temeljnih postulatov doseganje družbenega konsenza pri okoljskem odločanju z vključevanjem vseh interesnih skupin v proces odločanja, tj. javnih oblasti, civilne družbe in gospodarstva. Aarhuška konvencija se osredotoča na vlogo civilne družbe – zagovornice zdravega življenjskega okolja, katere pravice, ki jih izvršuje v javnem interesu v razmerju do sprejemanja odločitev javnih oblasti, opredeli v osnovah že 10. načelo Deklaracije o okolju in razvoju, sprejete na konferenci Združenih narodov o okolju in razvoju v Riu de Jeneiru leta 1992, podrobneje pa razdelajo Sofijske smernice¹,

---

¹ Smernice za dostopnost informacij in udeležbo javnosti pri sprejemanju odločitev na področju varstva okolja, *UN ECE Guidelines on access to environmental information and public participation in environmental decision-making*.

sprejete leta 1995 na tretji ministrski konferenci Okolje za Evropo v Bolgariji. Zgodovinski pomen Aarhuške konvencije je v tem, da povzdigne deklarirane pravice civilne družbe z znamenite konference oziroma svetovnega vrha leta 1992 v pravno odvezujočo normo mednarodnega okoljskega prava. Konvencija je pomembna tudi zato, ker je v svoji naravi sistemska ter horizontalno poseže po vseh področjih okoljskega odločanja izvršilne veje oblasti držav pogodbenic.

Prav tako pomemben korak na poti demokratizacije mednarodnega urejanja okoljevarstvenih vsebin je sam proces priprave in sprejetja Aarhuške konvencije, v katerega so bili ves čas dejavno vključeni predstavniki okoljskih nevladnih organizacij. Prav predstavniki nevladnih organizacij so dali v procesu mednarodnega dogovarjanja pod nazivom Okolje za Evropo pobudo za sprejetje konvencije. V dvoletnih meddržavnih pogajanjih o vsebini konvencije in v medvladni delovni skupini za oblikovanje njenega besedila je aktivno sodelovala delegacija mednarodne koalicije nevladnih organizacij *European ECO Forum*². Čeprav njeni predstavniki niso imeli formalne pravice glasovanja, je bil prispevek nevladne koalicije pri snovanju koalicije izjemnega pomena. Celo na ministrski konferenci v Aarhusu, kjer je bila konvencija državam ponujena v podpis, je del uradne konference organizirala koalicija nevladnih organizacij. Tako so se okoljske nevladne organizacije prvič v zgodovini pojavile v dejavnem partnerskem odnosu z vladnimi predstavniki držav pri oblikovanju in sprejemanju mednarodne pogodbe. Konvencija je v mednarodnem prostoru stopila v veljavo 30. oktobra 2001, po šestajstih ratifikacijah držav podpisnic.

Treba je opozoriti na dejstvo, da je Slovenija prvič uradno napovedala ratifikacijo konvencije že v drugem trimesečju leta 2000 (Poročevalec državnega zbora RS, št. 11/I, z dne 24. 02. 1999, str. 289), vendar tudi po dvakratnem odlogu priprave zakona o ratifikaciji v letnih programih vlade za leti 2001 in 2002 konvencija še vedno ni ratificirana. Poudarimo tudi to, da je Slovenija ob podpisu konvencije v Aarhusu podpisala tudi resolucijo ECE/CEP/43/Add. 1/Rev, s katero se je politično zavezala, da si bo prizadevala za čimprejšnjo ratifikacijo konvencije ter da jo bo skušala uveljaviti v svoji zakonodaji in v praksi v največji možni meri tudi pred formalnim nastopom njene veljavnosti (Marega in Kos, 2002a, str. 13-14).

2.1.1.2 Sestava Konvencije

Aarhuška konvencija je sestavljena iz treh sklopov pravic civilne družbe na področju varstva okolja, ki jih imenujemo tudi stebri konvencije. Prvi sklop oziroma steber se nanaša na prost dostop do informacij o okolju, drugi sklop na možnost sodelovanja v postopkih odločanja, ki vplivajo na okolje, tretji sklop pa na prost dostop do pravnih sredstev za varstvo pravic prejšnjih dveh stebrov, torej pravice javnosti do obveščeniosti in sodelovanja pri odločanju o okolju ter za uveljavljanje širše okoljske zakonodaje.

---

² Evropsko nevladno koalicijo je podpiralo preko tisoč nevladnih organizacij iz držav zahodne in vzhodne Evrope ter tudi drugih celin. V aktivnosti koalicije se je dejavno vključevalo okoli 250 držav, pretežno evropskih ter severnoameriških.

PRVI STEBER – PROST DOSTOP DO INFORMACIJ O OKOLJU

Prvi steber Aarhuške konvencije se navezuje na prost dostop do informacij o okolju, s katerimi razpolaga javna uprava. Nosilci izvršilne veje oblasti, ki jih konvencija zavezuje glede posredovanja informacij javnosti, so vsi javnopravni subjekti ne glede na administrativno politično raven njihove organizacije oziroma delegiranosti njihovih pristojnosti in odgovornosti. V ta sklop sodijo vsi upravniki organi na državni, regionalni in lokalni ravni ter vse fizične in pravne osebe, ki opravljajo javne upravne naloge po notranji zakonodaji države pogodbenice (nosilci javnih pooblastil) ali imajo javne odgovornosti oziroma opravljajo javne naloge in/ali storitve v zvezi z okoljem pod nadzorstvom upravnih organov ali nosilcev javnih pooblastil³.

DEFINICIJA OKOLJSKE INFORMACIJE

Aarhuška konvencija široko in precej podrobno opredeljuje okoljsko informacijo. Skladno s 3. odstavkom 2. člena konvencije so lahko okoljske informacije v pisni, vidni, slušni, elektronski ali kakršnikoli drugi materialni obliki, nanašajo pa se na:

- stanje elementov okolja, kot so zrak in ozračje, voda, prst, zemljišča, krajina in naravna območja, biološka raznovrstnost in njene sestavine, vključno z gensko spremenjenimi organizmi, in na medsebojni vpliv teh elementov;
- dejavnike, kot so:
  - a) snovi, energija, hrup in sevanje,
  - b) dejavnosti ali ukrepe skupaj z administrativnimi ukrepi, sporazumi, politikami, zakonodajo, načrti in programi, ki vplivajo ali imajo vpliv na elemente okolja, omenjene pod prvo točko,
  - c) »strošek-korist« (*cost-benefit*) in druge ekonomske analize in predpostavke, ki se uporabljajo pri odločanju na področju varstva okolja.
- stanje zdravja in varnosti ljudi, življenjske razmere ljudi, kulturne spomenike in objekte, in sicer v delu, v katerem so lahko prizadeti glede na stanje elementov okolja ali skozi elemente okolja zaradi dejavnikov, dejavnosti in ukrepov, omenjenih v drugi točki.

DOSTOP DO OKOLJSKIH INFORMACIJ

Konvencija določa, da so do okoljskih informacij upravičene vse fizične in pravne osebe⁴, ne glede na državljanstvo, nacionalnost ali prebivališče posameznika oziroma na kraj sedeža ali poslovanja pravne osebe. Upravičenci pa so lahko tudi neformalne skupine oziroma združenja posameznikov ali pravnih oseb, vendar le, ko je to skladno z

³ Drugi odstavek 2. člena Aarhuške konvencije

⁴ Četrty odstavek 2. člena Aarhuške konvencije: »javnost« pomeni eno ali več fizičnih ali pravnih oseb in v skladu z notranjo zakonodajo ali s prakso posameznih držav njihova združenja, organizacije ali skupine.

nacionalno zakonodajo ali s prakso države pogodbenice, v kateri so zaprosili za okoljsko informacijo⁵.

V skladu z a. pododstavkom 1. odstavka 4. člena konvencije pa osebi, ki zaprosi za okoljsko informacijo, ni treba izkazati nobenega posebnega interesa za njeno prošnjo oziroma zahtevo.

V določenih primerih konvencija tudi onemogoča oziroma določa izjemne primere, ko se lahko zahteva po določeni informaciji odkloni zaradi zaupnega značaja zahtevane informacije.

Ti primeri so glede na:

- a) zaupnost postopkov organov javne oblasti, vendar le, ko tako zaupnost predvideva nacionalna zakonodaja;
- b) mednarodne odnose, obrambo države ali javno varnost;
- c) pravičnost sodnih postopkov ali izvajanje preiskave v kazenskih in disciplinskih zadevah;
- d) zaupnost poslovnih in gospodarskih informacij, vendar le, ko takšno zaupnost terjata državna zakonodaja zaradi zaščite legitimnih gospodarskih interesov, ter ob pogoju, da ne gre za informacije o emisijah v okolje;
- e) avtorske pravice;
- f) zaupnost osebnih podatkov;
- g) prostovoljno posredovanje podatkov tretje osebe;
- h) okolje, na katero se informacije nanašajo, kot so na primer kraji razmnoževanja redkih vrst.

Dodatno je treba še poudariti, da pri poslovnih, gospodarski ali industrijski skrivnosti konvencija izrecno določa, da podatki o emisijah (izpusti snovi, ki onesnažujejo okolje), ki so pomembni za varstvo okolja, ne morejo biti izvzeti iz razkritja oziroma morajo biti javnosti dostopni.

DRUGI STEBER – SODELOVANJE JAVNOSTI PRI SPREJEMANJU ODLOČITEV

SPOŠNO O SODELOVANJU JAVNOSTI

Aarhuška konvencija relativno celovito ureja vprašanje sodelovanja pri sprejemanju odločitev organov javne oblasti, povezanih z okoljem.

Konvencija opredeljuje »javnost« na dva načina.

---

⁵ Deveti odstavek 3. člena Aarhuške konvencije: [...], možnost udeležbe pri odločanju in dostop do pravnega varstva v okoljskih zadevah brez razlikovanja glede na državljanstvo, narodnost ali stalno prebivališče, pri pravni osebi pa brez razlikovanja glede na sedež ali dejanski kraj poslovanja.

V zvezi s sodelovanjem pri sprejemanju odločitev o dovoljenjih za konkretne posege v okolje konvencija govori o »prizadeti javnosti«; v zvezi s sodelovanjem pri sprejemanju načrtov, programov in politik z okoljem govori o »javnosti, ki lahko sodeluje«, v zvezi s sodelovanjem pri pripravi izvršilnih predpisov in/ali splošnih pravno obvezujočih normativnih dokumentov pa govori na splošno o »javnosti«.

»Sodelovanje javnosti pri sprejemanju odločitev organov javne oblasti, povezanih z okoljem«, se nanaša na:

1. **»Sodelovanje v postopku *decision-making*«** sodelovanje v postopkih za izdajo dovoljenja za konkreten poseg v okolje. V slovenskem pravu gre za različne posege v okolje, pri tem so najpogostejši zlasti t. i. »posegi v prostor«, torej gradnje objektov oziroma podobni posegi.
2. **»sodelovanje v postopku *policy-making*«** sodelovanje v postopkih priprave načrtov, programov in drugih aktov, ki so namenjeni oblikovanju politike v zvezi z okoljem. Gre za akte, ki imajo naravo (splošnih) pravnih aktov in zato ni nujno, da pravno zavezujejo, pogosto zavezujejo le politično. V slovenskem pravu gre za dve temeljni skupini tovrstnih aktov: v prvi so tisti akti, ki so namenjeni oblikovanju politike varstva okolja (na primer nacionalni program varstva okolja), v drugi pa tisti akti, ki so namenjeni oblikovanju politike poseganja v okolje. V drugo skupino sodijo prostorski plani in prostorski izvedbeni akti ter sektorski načrti gospodarjenja z naravnimi dobrinami – na primer vodnogospodarski in gozdnogospodarski načrti.
3. **»sodelovanje v postopku *law-making*«** sodelovanje v postopkih priprave izvršilnih predpisov in/ali splošno pravno obvezujočih normativnih dokumentov, ki lahko bistveno vplivajo na okolje. V slovenskem pravu gre za sodelovanje pri pripravi podzakonskih predpisov, ki jih izdaja vlada (uredba vlade), in podzakonskih predpisov, ki jih izdajajo ministri (pravilnik, navodilo, odredba) na različnih področjih. Tudi v tem primeru lahko te pravne akte razvrstimo v dve temeljni skupini. V prvi so tisti podzakonski predpisi, ki se neposredno nanašajo na varstvo okolja (na primer vladne uredbe, ki urejajo ravnanje z različnimi vrstami odpadkov itd). V drugi skupini pa so vsi tisti podzakonski predpisi, ki se na okolje nanašajo posredno. To pomeni, da sodijo v to skupino tisti podzakonski predpisi, katerih vsebina je takšna, da lahko bistveno vpliva na okolje⁶ (Marega in Kos, 2002b, str. 53-54).

---

⁶ Na primer podzakonski predpisi, ki urejajo dejavnost kmetovanja.

VARSTVO PRAVICE DO SODELOVANJA

Aarhuška konvencija zavezuje države pogodbenice, da zagotavljajo pripadnikom javnosti možnost revizijskega postopka pred sodiščem ali/in drugim neodvisnim in nepristranskim telesom, ustanovljenim z zakonom. V tem postopku jim mora biti zagotovljena možnost, da izpodbijajo materialno in procesno zakonitost odločitve o dovoljenju za konkreten poseg v okolje. Ob tem pa Aarhuška konvencija države pogodbenice spodbuja, da v svojih pravnih redih javnosti zagotovijo možnost izpodbijanja, tudi ko gre za načrte in programe ter druge akte, v katerih se odražajo okoljske politike, ter v primeru podzakonskih predpisov. Ker gre v primeru slednjih za splošne pravne akte, je jasno, da bodo morali biti v tem primeru revizijski postopek, pa tudi sodišče oziroma neodvisno telo, drugačni kot v primeru presoje zakonitosti konkretnih aktov (za kar gre pri dovoljenjih o konkretnih posegih v okolje).

Aarhuška konvencija glede vprašanja aktivne legitimacije za sprožitev omenjenega (revizijskega) postopka določa dve možnosti. Po prvi so aktivno legitimirani vsi tisti posamezniki, ki imajo »zadosten interes«; po drugi pa vsi tisti posamezniki, ki trdijo, da je dovoljenje oziroma splošni akt posegel v njihove pravice. Konvencija sama ne opredeljuje pojma »zadosten interes« to prepušča pravnim redom držav pogodbenic. Jasno pa je, da morajo te pri opredeljevanju omenjenega pravnega standarda upoštevati zahtevo konvencije po zagotovitvi čim širšega dostopa do pravnega varstva. Ne glede na to, da Aarhuška konvencija, kot rečeno, prepušča opredelitev »zadostnega interesa« državam pogodbenicam in s tem tudi opredelitev posameznikov, ki bodo imeli aktivno legitimacijo, pa konvencija nevladne organizacije, ki spodbujajo varstvo okolja, že sama opredeljuje kot del javnosti, za katero se šteje, da izkazuje »zadosten interes«.

Aarhuška konvencija države pogodbenice prav tako zavezuje, da pripadnikom javnosti (ki izpolnjujejo merila, določena z nacionalnim pravnim redom) zagotovi možnost, da pred sodišči in upravnimi organi izpodbijajo oziroma oporekajo dejanjem oziroma dejavnostim, ki nasprotujejo določbam predpisov države pogodbenice, ki se nanašajo na okolje (Marega in Kos, 2002c, str. 58).

2.1.2 EVROPSKA KONVENCIJA ZA ČLOVEKOVE PRAVICE IN TEMELJNE SVOBOŠČINE

Državni zbor RS je, dne 31. 05. 1994, sprejel Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, spremenjen s protokoli št. 3, 5 in 8 ter dopolnjen s protokolom št. 2, ter njenih protokolov št. 1, 4, 6, 7, 9, 10 in 11 (Ur. l. RS, št. 78/2006 Odl. US: Up-555/03-41, Up-827/04-26, v nadaljevanju besedila MKVCP). Dne 13. 06. 1994 je bil MKVCP je bil objavljen v Uradnem listu RS-MP, št. 7/1994, v veljavo pa je stopil 15 dni od objave v Uradnem listu, torej dne 28. 06. 1994.

Evropska konvencija o človekovih pravicah, 1950

Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin je bila napisana v Svetu Evrope. Za podpis je bila pripravljena 4. novembra 1950 v Rimu in je stopila v veljavo septembra 1953. Temelji na Splošni deklaraciji človekovih pravic iz leta 1948. Konvencija zasleduje cilje Sveta Evrope za ohranjanje in razvoj človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Konvencija je prvi korak na poti h kolektivni pravni zaščiti nekaterih pravic, že priznanih v Splošni deklaraciji človekovih pravic.

Kot dodatek k seznamu političnih in zasebnih pravic ter svoboščin je Konvencija vzpostavila tudi pravne mehanizme za zagotavljanje izvajanja njenih določil. To odgovornost so nosile tri institucije: Evropska komisija za človekove pravice (1954), Evropsko sodišče za človekove pravice (1959) in Odbor ministrov Sveta Evrope. Slednji je sestavljen iz zunanjih ministrov držav članic ali njihovih namestnikov.

Glede na prvotno različico Konvencije so se pritožbe nanašale na države podpisnice. Pritožili so se lahko posamezniki (skupine posameznikov in nevladne organizacije) ali druge države podpisnice. Priznavanje individualnih pritožb je bilo pogojeno s strinjanjem tožene države. Od sprejema Protokola št. 11 to ni več potrebno.

Evropsko konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin⁷, ki v 8. členu določa, da ima vsakdo pravico do spoštovanja svojega zasebnega in družinskega življenja, svojega doma in dopisovanja ter da se javna oblast ne sme vmešavati v izvrševanje te pravice, razen če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi zaradi državne varnosti, javne varnosti ali ekonomske blaginje države, zato da se prepreči nered ali zločin, da se zavaruje zdravje ali morala ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi.

Okolje in človekove pravice

Ena od številnih klasifikacij človekove pravice razvršča po t. i. generacijah. Glede na vlogo države pri njihovem uresničevanju (negativno ali pozitivno) naj bi prva generacija človekovih pravic vključevala tiste, v katere država ne sme posegati, na primer osebno svobodo, prepoved mučenja, svobodo združevanja in izražanja in druge. V to generacijo, nekateri govorijo tudi o klasičnih človekovih pravicah, ki se uresničujejo na ravni posameznika, sodijo predvsem tiste, ki jih je kodificiral Mednarodni pakt Organizacije Združenih narodov (v nadaljevanju besedila OZN) o državljanskih in političnih pravicah. V glavnem se tudi prekrivajo s človekovimi pravicami in temeljnimi svoboščinami iz II. Poglavlja Ustave RS (členi 14 do 65). V drugo generacijo naj bi sodile ekonomske, socialne in kulturne pravice, ki jih je kodificiral Pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah OZN (oba pakta sta bila sprejeta v Generalni skupščini Združenih narodov 16. decembra 1966, veljati pa sta začela po ratifikacijah leta 1976). Za te pravice je poleg pozitivnega

---

⁷ Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin; podpisana 4. novembra 1950 v Rimu, veljati je začela 3. septembra 1953. Jugoslavija je ni ratificirala, Slovenija pa se je leta 1991 v deklaraciji o spoštovanju temeljnih konvencij Sveta Evrope enostransko zavezala k spoštovanju te konvencije, 18. maja 1994 jo je ratificirala, objavljena je bila 13. junija 1994 (Ur. l. RS, št. 33/1994; Mednarodne pogodbe, št. 7/1994), veljati pa je začela 28. junija 1994.

statusa (država se mora aktivno zavzemati za njihovo uresničevanje) značilno tudi, da se praviloma uresničujejo kolektivno. Neposredno, na ravni posameznika, praviloma niso iztožljive (pravica do dela ali do stanovanja iz mednarodnih paktov ali ustave nista iztožljivi neposredno, ampak v skladu z zakonsko regulativo). V Ustavi RS so to pravice iz III. poglavja (Gospodarska in socialna razmerja – členi 66 do 79).

Več težav je pri opredeljevanju tretje in naslednjih generacij človekovih pravic, kjer ni videti jasnih teoretičnih niti praktičnih meril za razvrščanje. Ob tem je treba upoštevati, da se korpus človekovih pravic v zadnjih desetletjih hitro širi in tej dinamiki še ni videti konca. Nedvomno je vključitev načela (ne)diskriminacije pri uresničevanju (vseh) pravic razširila obseg pravic, ki sodijo med človekove pravice. Z vključevanjem načela prepovedi razlikovanja na različnih podlagah se je pojmovanje človekovih pravic od razmerij država – posameznik, razširilo na zasebni sektor in razmerja med posamezniki; ob tem pa je država dolžna zagotavljati, da do takšnega (diskriminatornega) razlikovanja tudi na teh področjih ne pride. Nekateri (zlasti v državah v razvoju) v naslednje generacije človekovih pravic vključujejo pravico do gospodarskega in socialnega razvoja in ob upoštevanju načela univerzalnosti človekovih pravic pričakujejo pomoč razvitejših.

Pravica do zdravega življenjskega okolja kot človekova pravica

Pakta Združenih narodov iz leta 1966 pravice do zdravega življenjskega okolja posebej ne opredeljujeta. Blizu so posamezne določbe Pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, vendar je očitno, da sta bili v tistem času v ospredju večja in učinkovita raba naravnih virov ter svobodna svetovna trgovina, ne pa varovanje okolja. Tako 1. člen navedenega pakta vsem narodom daje pravici, da »... *svobodno razpolagajo s svojimi naravnimi bogastvi in viri, kar pa ne sme biti v škodo obveznostim, ki izvirajo iz mednarodnega ekonomskega sodelovanja* ...«. V prvem odstavku drugega člena se države podpisnice zavezujejo, da bodo »... zlasti na ekonomskem in tehničnem področju v največji mogoči meri izkoristile vire, s katerimi razpolagajo ...«. V paktu varovanje okolja in trajnostni razvoj nista omenjena, prav tako o tem ne govori pakt o državljanskih in političnih pravicah. Tudi Evropska konvencija o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah (EKČP) posebej ne govori o pravici do zdravega okolja. Kljub temu je Evropsko sodišče za človekove pravice v nekaj sodbah priznalo posameznikom zaščito pred škodljivimi učinki onesnaževanja okolja v okviru 8. člena EKČP, ki ureja pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja.⁸ V teh primerih je ugotovilo odgovornost držav, ker so opustile (pozitivne) ukrepe, s katerimi bi posameznike in družine zavarovale pred škodljivimi emisijami, in s tem zavarovale njihovo pravico do uživanja zasebnega in družinskega življenja. Da pravica do zdravega življenjskega okolja postaja v mednarodnem pravu samostojna človekova pravica, dokazuje tudi predlog Pogodbe o Ustavi za Evropo, ki v posebnem členu II-97, v Listini Unije o temeljnih pravicah, med solidarnostnimi pravicami opredeljuje tudi varstvo okolja kot politiko Evropske Unije.

---

⁸ Na primer v zadevah Tatar proti Romuniji iz leta 2009 in Giacomelli proti Italiji iz leta 2006.

Iz pravice do človekovega dostojanstva izvirajo vse človekove pravice. Že prvi univerzalni dokument človekovih pravic – Splošna deklaracija človekovih pravic, ki jo je sprejela in razglasila Generalna skupščina Združenih narodov, 10. decembra 1948 (zato na ta dan praznujemo človekove pravice), v prvem stavku Preambule poudarja ... *priznanje prirojenega človeškega dostojanstva vseh članov človeške družbe kot ... temelj svobode, pravičnosti in miru na svetu*. Pravica do dostojanstvenega življenja kot »vrhovna« človekova pravica je temelj za priznanje različnih pravic, tudi takrat, ko niso izrecno formulirane v pravnih aktih. Predvsem ustavna sodišča in varuhi človekovih pravic človekovo dostojanstvo uporabljajo kot »naravni« vir za priznavanje posameznih človekovih pravic (Čebašek-Travnik in Jernej Rovšek, 2007a, str. 7).

Uresničevanje pravice do zdravega življenjskega okolja

Pravica do zdravega življenjskega okolja ima torej elemente prve in druge generacije človekovih pravic, saj vključuje tako pozitivne kot negativne obveznosti držav. Država s svojimi posegi ne sme prekomerno posegati v okolje, hkrati pa ima tudi pozitivne obveznosti za preprečevanje in zmanjševanje onesnaževanja. Lahko rečemo, da razvoj človekovih pravic že gre v to smer, saj se vse več držav zaveda teh odgovornosti. Hkrati lahko ravno pri tej pravici najbolj upravičeno govorimo o univerzalnosti. Pojem univerzalnosti človekovih pravic je nastal v povsem drugačnih razmerah, pomenil naj bi priznavanje temeljnih človekovih pravic vsakomur, ne glede na državno ali politično ureditev v posameznih državah. V primeru varstva okolja pa se srečamo z univerzalnostjo v mnogo bolj otipljivi obliki. Ukrepi glede varovanja okolja v eni državi ne morejo biti učinkoviti, če k enakim ukrepom niso zavezane tudi druge države. Zdravega okolja na tem planetu ne bo mogoče zagotoviti, če k temu ne bodo zavezane vse države. Koncept gospodarskega liberalizma in svobodne svetovne trgovine brez odgovornosti do okolja se je izčrpal oziroma bo moral v prihodnje upoštevati omejitve, ki jih narekuje zaščita življenjskega okolja. Tega se zaveda vedno več držav, vendar uspeha ne bo, če ne bodo k ukrepom za varovanje okolja in zmanjševanje škodljivih izpustov zavezane vse države z obvezujočimi mednarodnimi sporazumi. K temu jih poleg ukrepov na meddržavni ravni (kot je bila zadnja konferenca ZN o podnebnih spremembah) lahko spodbudijo tudi pritiski domače in mednarodne javnosti. In k temu lahko pomembno prispevajo tudi varuhi človekovih pravic oziroma ombudsmani.

V mnogih državah je varovanje okolja ena od prednostnih nalog ombudsmanov. Na podlagi spremljanja aktivnosti različnih evropskih ombudsmanov (Iz Internega biltena Evropskih ombudsmanov – *European Ombudsman Newsletter* in dnevnik novičk – *Ombudsman Daily News*, ki jih izdaja Evropski varuh človekovih pravic) ocenjujemo, da so pri njihovem delu okoljske teme vse bolj prisotne. Zanimivo je, da pri tem prednjačijo grški, španski in portugalski varuh, pa tudi nekateri ombudsmani iz vzhodne Evrope. Grški varuh človekovih pravic ima posebno področje in posebnega namestnika za kakovost življenja – *Department of Quality of life*, ki se ukvarja z urbanizmom ter varstvom naravne in kulturne dediščine. Ta oddelek je v letu 2005 prejel 2.608 pritožb, ob tega jih je 1.636 sodilo v okvir njegovih pristojnosti (The Greek ombudsman, 2005). Grški ombudsman je tudi pobudnik in organizator mreže evropskih varuhov človekovih pravic za zaščito okolja.

Naloge Varuha človekovih pravic RS na področju varovanja okolja

To je eno od področij dela varuha, kar terja tudi ZVO-1, ki v drugem odstavku 14. člena posebej določa, da je za varovanje pravice do zdravega življenjskega okolja kot posebnega področja v skladu z zakonom pristojen tudi varuh človekovih pravic.

Varuhinja človekovih pravic dr. Zdenka Čebašek-Travnik, ki je začela svoj mandat februarja 2007, je med svoje prednostne naloge kmalu vključila tudi področje varovanja okolja. K temu so jo spodbudile številne pobude nevladnih organizacij in posameznikov, pa tudi osebna izkušnja v domačem okolju. V vseh primerih je bila v ospredju nemoč posameznika v odnosu do onesnaževalca okolja.

Ker smo nenehno priče onesnaževanja okolja, je pomembno vedeti, *kaj lahko in kaj mora* narediti posameznik v primeru izpusta nevarnih snovi v okolje ali kdaj in kako lahko zahteva posredovanje okoljskega inšpektorja. Poznati je treba tudi ovire na tej poti – in ravno tem oviram bo Varuh človekovih pravic RS posvetil posebno pozornost. Iz analize pobud, prispelih k Varuhu človekovih pravic RS ocenjujemo, da je v Sloveniji ta čas največ težav prav z inšpekcijskimi službami. Pobudniki jim očitajo neažurnost, nekorekten odnos do prijaviteljev in pristransko delovanje v korist onesnaževalcev. Tako se pogosto dogaja, da onesnaževalec utegne začasno zmanjšati emisije nevarnih snovi, še preden na kraj onesnaževanja pride inšpektor. A inšpektor ni pooblaščen za odvzem oziroma zajetje vzorcev onesnaženega okolja. Inšpektorji se znajdejo pred težavo, kako oceniti in objektivno izmeriti smrad, ki se širi iz kurjih ali svinjskih farm v bližini večjih naselij. Onesnaževalec vse prevečkrat najde luknje v zakonih ali v predolгих prehodnih obdobjih in potem lahko brez kazni onesnažuje okolje (Čebašek-Travnik in Jernej Rovšek, 2007b, str. 8).

2.1.3 KONVENCIJA O PRESOJI ČEZMEJNIH VPLIVOV NA OKOLJE

Slovenija je Konvencijo o presoji čezmejnih vplivov na okolje ratificirala, 26. maja 1998, kot Zakon o ratifikaciji Konvencije o presoji čezmejnih vplivov na okolje (Ur. l. RS, MP 11/98, v nadaljevanju besedila MPCVO) in je pogodbenica konvencije od novembra 1998. Ta konvencija obvezuje pogodbenice, da v zgodnji fazi načrtovanja ocenijo vplive določenih dejavnosti, ki bi lahko negativno vplivale na okolje v sosednjih državah, in so v teh primerih dolžne prizadete države obvestiti in se z njimi posvetovati. Konvencija je bila podpisana v finskem kraju Espoo, 25. februarja 1991, in velja od septembra 1997. Konvencijo je ratificiralo 37 držav in Evropska skupnost (avgusta 2001).

Najvišji organ odločanja je konferenca pogodbenic, ki jih navadno zastopajo visoki uradniki za področje okolja posameznih držav članic UN/ECE. Izvršilni sekretariat Ekonomske komisije za Evropo pa opravlja naloge sekretariata konvencije.

Depozitar je generalni sekretar Združenih narodov (Skoberne, 2001b, str. 99).

Konvencija določa, da morajo vse pogodbenice sprejemati ustrezne in učinkovite ukrepe, ki preprečujejo, zmanjšujejo in nadzorujejo škodljive čezmejne vplive na okolje.⁹

2.1.4 KONVENCIJA O BIOLOŠKI RAZNOVRSTNOSTI

UNEP je novembra 1988 ustanovil ekspertno skupino (*Ad Hoc Working Group of Experts on Biological Diversity*), da bi ocenila potrebo priprave mednarodnega dogovora o ohranjanju biotske raznovrstnosti. Maja 1989 je bila za pripravo mednarodnega predpisa ustanovljena nova delovna skupina strokovnjakov in pripravnikov (*Ad Hoc Working Group of Technical and Legal Experts*). Februarja 1991 se je delovna skupina preimenovala v Medvladni usklajevalni komite za konvencijo o biološki raznovrstnosti (*Intergovernmental Negotiating Committee*). Na konferenci v Nairobiju so, 22. maja 1992, sprejeli usklajeno besedilo konvencije. Na konferenci UNCED v Riu de Janeiru je bila Konvencija odprta za podpis od 5. junija 1992 do 4. junija 1993. V tem času je Konvencijo podpisalo 168 pogodbenic (med njimi Evropska skupnost). Konvencija je začela veljati po trideseti ratifikaciji 29. decembra 1993. Ta dan je agencija Združenih narodov UNEP razglasila za mednarodni dan biotske raznovrstnosti (*International Day for Biological Diversity*), ker pa je ta datum zaradi božičnih in novoletnih praznikov manj primeren za obeleževanje konvencije, se od leta 2001 praznuje 22. maj. Konvencijo je ratificiralo 178 držav (decembra 2000).

H konvenciji je bil maja 2000 sprejet tudi Kartagenski protokol o biotski varnosti (*Cartagena Biosafety protocol*), ki ureja promet in uporabo gensko spremenjenih organizmov (Skoberne, 2001c, str. 81).

Slovenija je podpisala Konvencijo v Riu de Janeiru, 13. 06. 1992, in ratificirala leta 1996 (Ur. l. RS-MP, št. 7/1996). Konvencija velja od 09. 10. 1996. Izvajanje Konvencije usklajuje Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija RS za okolje pa deluje kot informacijsko središče za konvencijo (*National Focal Point*) in posredovalni mehanizem (*Clearing House Mechanism Focal Point*).

24. maja 2000 je Republika Slovenija v Nairobiju podpisala tudi protokol o biološki varnosti. Vlada RS je, 17. decembra 2001, s sklepom sprejela ***Strategijo ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji***.

Republika Slovenija je sprejela Zakon o ratifikaciji Konvencije o biološki raznovrstnosti (MKBR), dne 16. 05. 1996, ter ga objavila v Ur. l. RS-MP, št. 7/1996, dne 07. 06. 1996.

Konvencija je prvi globalni predpis, ki celovito obravnava ohranjanje biotske raznovrstnosti na svetovni ravni in trajnostno rabo naravnih virov.

---

⁹ Prvi odstavek 2. člena MPCVO: Pogodbenice posamezno ali skupno sprejmejo vse ustrezne in učinkovite ukrepe za preprečevanje, zmanjšanje in nadzorovanje znatnih škodljivih čezmejnih vplivov na okolje, ki jih povzročajo predlagane dejavnosti.

Od preostalih podobnih predpisov se razlikuje zlasti po naslednjem:

- Konvencija je krovna in v izvajanju vključuje že sprejete konvencije in druge mednarodne predpise;
- Konvencija postavlja cilje in načela ter splošne okvirje za doseg ciljev;
- Konvencija prepušča državam pogodbenicam, da s primerno politiko in zakonodajo zagotovijo izvajanje njenih ciljev in načel;
- sprejeta na svetovnem vrhu ima lahko večji politični vpliv kot druge mednarodne konvencije;
- predvsem si prizadeva vplivati na državno politiko, vključevati načela varstva in trajnostnega razvoja v vse sektorje, doseči medsektorsko sodelovanje ter izmenjavo in enakomerno porazdelitev naravnih virov.

Konvencija opredeljuje cilje ter s tem največji poudarek daje ravno ohranjanju biološke raznovrstnosti, trajnostni uporabi njenih sestavnih delov ter je usmerjena k poštenu in pravični delitvi koristi od uporabe genetskih virov.¹⁰

Šesti člen je bistveni člen Konvencije in opredeljuje splošne ukrepe za ohranitev in trajnostno rabo biotske raznovrstnosti. Z drugim odstavkom tega člena je opredeljena obveza vključevanja načel varstva narave tudi v druge sektorje.¹¹

V Konvenciji zasledimo tudi obvezo spreminjanja procesov, ki dejansko ali potencialno ogrožajo biotsko raznovrstnost (7. člen). 8. člen opredeljuje »*in situ*« in 9. člen »*ex situ*« ukrepe, raziskave in spodbujanje zavesti o biotski raznovrstnosti.

Konvencija je tudi vsebinsko zelo široka, saj zajema biotsko raznovrstnost na treh ravneh, in sicer na:

- genski,
- vrstni,
- ekosistemski.

Konvencija posebej opredeljuje tudi dostop do genskih virov, in sicer v 15. členu Konvencije¹², ki ureja načela za njihovo pravično rabo ter postavlja okvir za biogenetsko varnost (*biosafety*).

---

¹⁰ 1. člen Konvencije o biološki raznovrstnosti: [...], so ohranjanje biološke raznovrstnosti, trajnostna uporaba njenih sestavnih delov ter poštena in pravična delitev koristi od uporabe genetskih virov skupaj z ustreznim dostopom do njih in primernim prenosom ustreznih tehnologij ob upoštevanju vseh pravic do teh virov in tehnologij ter s primernim financiranjem.

¹¹ Drugi odstavek 6. člena Konvencije o biološki raznovrstnosti: [...], povezuje, kjer je to mogoče in primerno, ohranitev in trajnostno uporabo biološke raznovrstnosti v ustreznih sektorskih ali medsektorskih načrtih, programih in politikah.

¹² Peti odstavek 15. člena Konvencije o biološki raznovrstnosti: Za dostop do genetskih virov je treba predhodno pridobiti pristanek pogodbenice, ki razpolaga s takšnimi viri, razen če ni ta pogodbenica določila drugače.

Koferenca pogodbenic (Conference of Parties – COP) je najvišji organ (23. člen), ki sprejema odločitve, dopolnitve dokumentna in programske usmeritve.

Doslej so bile naslednje konference:

- COP-1, Nassau (Bahamas), November-December 1994.
- COP-2, Jakarta (Indonesia), November 1995.
- COP-3, Buenos Aires (Argentina), November 1996.
- COP-4, Bratislava (Slovakia), May 1998.
- COP-5, Nairobi (Kenya), May 2000.
- COP-6, The Hague (the Netherlands), April 2002.
- COP-7, Kuala Lumpur (Malaysia), February 2004.
- COP-8, Curitiba (Brazil), March 2006 (CBD, 2006).

Možna so tudi **tematska srečanja** med dvema konferencama pogodbenic (*Inter-sessional meeting*), kot je bila na primer konferenca o delovanju Konvencije leta 1999 (*ISOC – Inter sessional Meeting on the Operations of the Convention*).

Stalni odbor (*Bureau*) usklajuje delo med konferencama. Sestavljajo ga po en predstavnik vsake globalne regije, predstavnik depozitarja in države gostiteljice naslednje konference.

Sekretariat izvaja administrativno delo, pripravlja srečanja delovnih teles, konferenco pogodbenic, poročila o izvajanju in usklajuje delo z drugimi mednarodnimi telesi (24. člen).

Pomožno telo za znanstveno, tehnično in tehnološko svetovanje (*Subsidiary Body on Scientific, Technical and Technological Advice – SBSTTA*) je svetovalno telo COP (25. člen); sodeluje pri vsebinskem pripravljanju gradiva za konferenco.

Konvencija predvideva tudi urejen pretok informacij (18. člen) – **posvetovalni mehanizem** (*Clearing House Mechanism*).

Ad-hoc delovne skupine se ustanavljajo po potrebi za reševanje posebnih problemov. Tako je na primer *Ad-hoc skupina za biološko varnost* pripravila Protokol o biološki varnosti.

Pri financiranju je pomembna vloga **GEF**.

Nevladne organizacije in drugi organi se vključujejo v razprave o ohranjanju biotske raznovrstnosti tudi v okviru **Svetovnega foruma za biodiverzitetu** (*GBF – Global Biodiversity Forum*), ki ga je predlagal WRI (*World Resources Institute*) in ga od leta 1994 usklajuje IUCN (*International Union for Conservation of Nature*).

Obveznosti in prednostna področja:

- Priprava državne strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti in akcijskega načrta (NBSAP),
- priprava državnega poročila o izvajanju,
- problematika in sistem varstva ter trajnostne rabe biodiverzitete, in sicer:
  - celinska voda,
  - morskih in obalnih ekosistemov,
  - gozdnih ekosistemov,
  - agrarnih ekosistemov,
- določitev bioindikatorjev in monitoringa,
- vzpostavitev posredovalnega mehanizma (CHM),
- uporaba tradicionalnega znanja in vključevanje domačega prebivalstva,
- upoštevanje in vključevanje preostalih mednarodnih konvencij in sodelovanje z mednarodnimi in nevladnimi organizacijami (Skoberne, 2001d, str. 82).

2.2 SLOVENSKA ZAKONODAJA

Pravica do zdravega življenjskega okolja je v slovenski zakonodaji poudarjena že v Ustavi Republike Slovenije, kjer lahko zasledimo, da ima vsakdo v skladu z zakonom pravico do zdravega življenjskega okolja, hkrati pa mora za zdravo življenjsko okolje skrbeti tudi država. Poleg Ustave pa tudi drugi akti vsebujejo določbe glede zdravega življenjskega okolja, kot so na primer ZVO-1, Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o varstvu okolja (ZVO-1A), Zakon o ohranjanju narave (Ur. l. RS, št. 56/1999, v nadaljevanju besedila ZON), Uredba o vrstah posegov v okolje, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje, Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot ter mnogi drugi.

2.2.1 USTAVA REPUBLIKE SLOVENIJE (URS)

Ker je zdravo življenjsko okolje bistvenega pomena za vsakega posameznika, bi morala biti ta pravica ena izmed glavnih človekovih pravic, saj je zdravo življenjsko okolje bistvenega pomena za dostojno življenje in razvoj osebe.

URS določa, da mora država skrbeti za zdravo življenjsko okolje, prav tako pa zakon določa tudi pogoje in načine za opravljanje gospodarskih in drugih dejavnosti. S tem členom dodaja državi dodatno nalogo, to je skrb za zdravo življenjsko okolje, ter hkrati skrbi za ohranitev naravnega ravnovesja¹³ (URS, 72. člen).

Že naslednji odstavek URS zagotovi državi orodja, ki so opredeljena z zakonom, s katerimi lahko država vpliva ob nevestnem in škodljivem ravnanju z okoljem. Pogosto mora država hitro ukrepati, saj v primeru, ko storilca ne najde in gre za nevarne posege v okolje, velja

---

¹³ Drugi odstavek 72. člena URS: Država skrbi za zdravo življenjsko okolje. V ta namen zakon določa pogoje in načine za opravljanje gospodarskih in drugih dejavnosti.

načelo subsidiarnosti in tako sama odgovarja za okolje. V takem primeru mora država zanj sama poskrbeti, in to z lastnimi sredstvi¹⁴ (URS, 72. člen).

2.2.2 ZAKON O VARSTVU OKOLJA (ZVO, ZVO-1)

Že predhodni ZVO-1 je postavil temelje varstva okolja v Republiki Sloveniji ter hkrati poenotil principe varstva okolja, saj ga je iz do tedaj običajnega načina reševanja vedno večjih okoljskih problemov, usmerjenega v uporabo tehničnih rešitev omejevanja onesnaževanja, prevedel v kontekst zagotavljanja trajnostnega razvoja.

ZVO je že vseboval določene direktive Evropske Unije, kot so na primer Deklaracije OZN o okolju in razvoju iz Ria de Janeira (1992), Baselske konvencije o nadzoru nevarnih odpadkov, Konvencije o klimatskih spremembah in Konvencije o biotski raznovrstnosti. Vseboval je tudi temeljna načela ter nekatere zahteve zakonodaje Evropske unije, čeprav ne v polni meri in bolj kot usmeritev. V obdobju nastajanja ZVO se Republika Slovenija še ni formalno odločila za polnopravno članstvo Evropske Unije, zato v prejšnji ZVO niso bile prenesene vse zahteve pravnih aktov Evropske unije (direktiv, uredb in odločb) s področja varstva okolja.

Predvsem zaradi zgoraj navedenih razlogov pa je bilo treba dopolniti obstoječi ZVO in tako je bil 27. 11. 2003, izdan predlog ZVO-1, ki zgoraj naštetih nepravilnosti odpravlja, ter ZVO dopolnjuje.

ZVO-1 je bil sprejet, 31. 03. 2004, objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije, z dnem 22. 04. 2004, ter stopil v veljavo 15 dan po objavi v Uradnem listu RS, in sicer 07. 05. 2004. Obstoječi ZVO-1 z nekaterimi kasnejšimi spremembami vsebuje vse zahtevane akte, ki jih je izdala EU kot zavezujoče za vse svoje polnopravne članice.

2.2.3 ZAKON O OHRANJANJU NARAVE (ZON)

Državni zbor RS je ZON sprejel, dne 30.06.1999, in je bil objavljen v Uradnem Listu RS, dne 13.07.1999. Sprejem ZON je na nek način povzročil sistemsko spremembo na področju naravne in kulturne dediščine, in sicer je nadomestil pojem naravne dediščine s pojmom naravnih vrednot ter te umestil med druge naravne dobrine. Hkrati so pristojnost s področja kulturne dediščine ostale v resorni pristojnosti Ministrstva za kulturo, medtem ko je pristojnosti iz naslova varstva naravnih vrednot prevzelo Ministrstvo za okolje in prostor.

ZON temelji na načelih varstva okolja, in sicer spadajo med najpomembnejša naslednja načela: načelo celovitosti, sodelovanja, preventive, odgovornosti povzročitelja obremenitve, plačila za obremenjevanje, obveznega zavarovanja, obveznega sekundarnega ukrepanja, spodbujanja javnosti ter varstva pravic.

---

¹⁴ Tretji odstavek 72. člena URS: Zakon določa, ob katerih pogojih in v kakšnem obsegu je povzročitelj škode v življenjskem okolju dolžan poravnati škodo. [...]

Glavni cilj ZON je vzpostaviti celovit in učinkovit sistem ohranjanja narave v Sloveniji, pri tem pojem ohranjanja narave vključuje več sestavin, in sicer biotske raznovrstnosti, ohranjanje naravnega ravnovesja ter druge.

Že v prvem členu ZON lahko zasledimo namen zakona, kako bo določal ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti¹⁵ (ZON, 1. člen) in sistem varstva naravnih vrednot z namenom ohranjanja narave¹⁶ (ZON, 1. člen).

2.2.4 OBLIGACIJSKI ZAKONIK (OZ)

Obligacijski zakonik (Ur. l. RS, št. 32/2004, 28/2006 Odl. US: U-I-300/04-25, 29/2007 Odl. US: U-I-267/06-41, 40/2007, 97/2007-UPB1, v nadaljevanju besedila OZ) določa ukrepe zoper kršitelja oziroma povzročitelja nevarnosti prijavitelju ali nedoločenemu številu oseb, in tako je v OZ zapisano, da ima vsakdo pravico, da od drugega zahteva, da odstrani vir nevarnosti, od katerega grozi komurkoli večja škoda.

Prav tako lahko sodišče na zahtevo osebe odredi ustrezne ukrepe za preprečitev nastanka škode na stroške posestnika v primeru, ko posestnik tega ne stori sam.¹⁷

2.2.5 STVARNOPRAVNI ZAKONIK (SPZ)

Tako kot predhodni zakoni tudi stvarnopравни zakonik (Ur. l. RS, št. 18/2007 Skl. US: U-I-70/04-18, v nadaljevanju besedila SPZ) opozarja, da dejanja posameznika, ki povzročajo emisijo, ta dejanja opustijo in odpravijo vse vzroke v povezavi s posameznim dejanjem.¹⁸

---

¹⁵ Drugi odstavek 1. člena ZON: Ukrepi ohranjanja biotske raznovrstnosti so ukrepi, s katerimi se ureja varstvo prostoživečih rastlinskih in živalskih vrst (v nadaljnjem besedilu: rastlinske in živalske vrste), vključno z njihovim genskim materialom in habitati ter ekosistemi, in omogoča trajnostno rabo sestavin biotske raznovrstnosti ter zagotavlja ohranjanje naravnega ravnovesja.

¹⁶ Tretji odstavek 1. člena ZON: Sistem varstva naravnih vrednot je sistem, ki določa postopke in načine podeljevanja statusa naravnih vrednot ter izvajanje njihovega varstva.

¹⁷ Drugi odstavek 133. člena OZ: Sodišče odredi na zahtevo zainteresirane osebe ustrezne ukrepe za preprečitev nastanka škode ali vznemirjanja ali odstranitve vira nevarnosti na stroške njegovega posestnika, če ta sam tega ne stori.

¹⁸ Prvi odstavek 75. člena SPZ: Lastnik nepremičnine mora pri uporabi nepremičnine opuščati dejanja in odpravljati vzroke, ki izvirajo iz njegove nepremičnine in otežujejo uporabo drugih nepremičnin čez mero, ki je glede na naravo in namen nepremičnine ter glede na krajevne razmere običajna, ali povzročajo znatnejšo škodo (prepovedana emisija).

3 PRAKSA SODIŠČ

Na podlagi vseh omenjenih zakonov je skozi desetletja nastajala dolgoletna praksa sodišč, ki nam na konkretnih primerih prikaže, kako in v kakšnih primerih so uporabljala te zakone kot pravno podlago.

Pri pregledu prakse sodišč sem najpogosteje zasledila uporabo Evropske konvencije za človekove pravice in temeljne svoboščine. Kot sem omenila, EKČP posebej ne govori le o pravici do zdravega življenjskega okolja, pa vendar je Evropsko sodišče za človekove pravice v kar nekaj primerih posameznikom priznalo zaščito pred škodljivimi učinki onesnaževanja okolja, predvsem v okviru 8. člena EKČP, ki ureja pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja.

Direktiva Evropskega parlamenta in Evropskega sveta določa, da je treba zagotoviti, da delovanje obrata ne povzroča poslabšanja kakovosti tal ali podtalnice. Pogoji v dovoljenju bi morali zato vključevati ustrezne ukrepe za preprečevanje emisij v tla in podtalnico ter redni nadzor nad navedenimi ukrepi, da se preprečijo puščanje, izlitja, izredni dogodki ali nesreče ob uporabi opreme in med skladiščenjem.

Da bi odkrili morebitno onesnaženje tal in podtalnice dovolj zgodaj ter tako sprejeli ustrezne sanacijske ukrepe še pred širitvijo onesnaženja, je treba zaradi zadevnih nevarnih snovi spremljati tudi stanje tal in podtalnice. Pri določanju pogostosti spremljanja se lahko upošteva vrsta ukrepov za preprečevanje ter obseg in pojavljanje njihovega nadzora (Direktiva Evropskega parlamenta in sveta, 2010b, str. 11).

Dva pomembnejša primera, ki ju je obravnavalo Evropsko sodišče za človekove pravice, sta tožbi Tatarjev proti Romuniji ter primer Giacomelli proti Italiji.

V prvem primeru (Tatar proti Romuniji) sta tožeči stranki, Vasile Gheorghe Tatar in Paul Tatar, oče in sin, romunska državljana, ki sta bila rojena leta 1947 in leta 1979. V času, ko se je zgodila nesreča, sta živela v Baia Mare (Romunija). Paul Tatar je od leta 2005 živel v kraju Cluj-Napoca v Romuniji. Podjetje SC Aurul SA, ki zdaj deluje kot SC Transgold SA, je v letu 1998 pridobilo dovoljenje za izkoriščanje rudnika zlata Baia Mare. Za proces ekstrakcije je podjetje uporabljalo nevarno snov – natrijev cianid. Določene dejavnosti podjetja so se opravljale tudi v bližini doma tožečih strank. 30. januarja 2000 pa se je v bližini doma tožečih strank zgodila okoljska nesreča, o kateri so Združeni narodi poročali, da se je kontaminirana jalovinasta voda izlila v okolje; vsebovala naj bi prek 100.000 m³ cianida. V poročilu so navedli, da bi moralo podjetje SC Aurul SA ustaviti svoje operacije. Po nesreči je Vasile Gheorghe Tatar vložil več upravnih pritožb glede tveganja uporabe natrijevega cianida v podjetju SC Aurul SA, kar je njega in njegovo družino ogrozilo (povzročilo je izlitje kontaminirane jalovinate vode). Hkrati je tožeča stranka tudi podvomila o veljavnosti poslovanja družbe ter dovoljenju o uporabi nevarnih snovi, kot je natrijev cianid. Ministrstvo za okolje je novembra 2003 tožeči stranki sporočilo, da

dejavnosti te družbe ne predstavljajo nevarnosti za zdravje javnosti in da enake ekstrakcijske tehnologije uporabljajo tudi v drugih državah.

Leta 2000 je predlagatelj sprožil kazenski postopek, v katerem se pritožuje, da proces rudarske dejavnosti predstavlja nevarnost za zdravje prebivalcev Baia Mare in grožnjo za okolje ter da je okoljska nesreča, za katero je odgovorno podjetje SC Aurul SA, oteževala sinovo zdravstveno stanje, in sicer astmo. S sklepom, z dne 20. novembra 2001, je romunsko sodišče prekinilo kazenski postopek glede nesreče, z dne 30. januarja 2000, in sicer zato, ker naj ne bi očitki pomenili kaznivih dejanj (Netherlands Institute of Human Rights, 2011).

V drugem primeru (Giacomelli proti Italiji) je tožeča stranka italijanski državljani, rojen leta 1935, in živi v Brescii (Italija). Tožeča stranka je od leta 1950 živel v hiši na obrobju mesta Brescia, in sicer 30 metrov od naprave za skladiščenje in obdelavo "posebnih odpadkov". V letu 1982 je regionalni svet izdal podjetju Ecoservizi dovoljenje za uporabo te naprave. Pozneje je svet ponovno izdal operativno licenco za obdobje naslednjih pet let, in sicer v letih 1994, 1999 in 2004. Leta 1989 je družba prvič pridobila dovoljenje za "razstrupljanje" škodljivih in strupenih odpadkov. Proces razstrupljanja vključuje tudi uporabo različnih škodljivih kemikalij. Poleg dovoljenja za razstrupljanje odpadkov pa je podjetje Ecoservizi leta 1991 pridobilo tudi dovoljenje za povečanje letne količine obdelanih odpadkov (s skupno prostornino 192.000 m³). Hkrati se je povečala tudi količina strupenih odpadkov, ki jih je podjetje uporabljalo za razstrupljanje (s 30.000 na 75.000 kubičnih metrov na letni ravni).

V tem primeru je tožeča stranka vložila tri sklope sodnih postopkov proti regionalnemu svetu glede izdaje operativnih licenc podjetju Ecoservizi. V prvem sodnem postopku so bile vse prijave zavržene, z drugim sklopom prijav je dosegel odložitev izvršitve obrata, tretji niz sodnih postopkov pa še vedno ni končan; postopek se nadaljuje pred italijanskimi upravnimi sodišči.

V tem času, v letu 1996, je deželni svet podjetju Ecoservizi odredil odločbo, na osnovi katere je moralo podjetje izvesti postopek presoje vplivov na okolje (EIA – environmental-impact assessment) in postopek razstrupljanja določenih dejavnosti v tovarni. V okviru ministrstva za okolje so bile v tem obdobju izdane tri odločbe za ugotavljanje presoje vplivov nevarnih snovi na okolje (EIA) znotraj podjetja.

Prva je bila izdana maja 2000 in je pokazala, da obstaja nevarnost, da bi s strupenimi ostanki, ki nastanejo zaradi kemičnega razstrupljanja dejavnosti v obratu, lahko onesnažili podtalnico, ki je vir pitne vode za prebivalce okoliških vasi. Ministrstvo je sklenilo, da delovanje obrata ne ustreza okoljskim predpisom.

Drugi odlok je bil izdan aprila 2001 in je potrdil odločitev ministrstva (obratovanja elektrarne ni združljivo z okoljskimi predpisi).

Tretji odlok je aprila 2004 izdalo ministrstvo, in sicer je ugotovilo, da podjetje Ecoservizi predela 27 % odpadkov v severni Italiji in 23 % v celotni državi. Odločili so v prid podjetja Ecoservizi, in sicer podjetje lahko nadaljuje delovanje obrata pod pogojem, da izpolni zahteve regionalnega sveta (podjetje mora izboljšati pogoje za upravljanje in nadzor). Na osnovi številnih pritožb tožeče stranke in drugih območnih prebivalcev sta glede varstva javnega in okoljskega zdravja prebivalcev kraja Brescia organ lokalne skupnosti (ASL – Azienda sanitaria locale) in Regionalna agencija za varovanje okolja (ARPA – Regional Environmental Protection Agency) izdala več poročil o dejavnostih podjetja Ecoservizi. Oktobra 2003 je ASL poslal mnenje lombardijskemu regionalnemu svetu o nezdržljivosti dejavnosti Ecoservizi z okoljskimi predpisi. ASL je med drugimi sklenil, da bi nadaljnje delovanje obrata najverjetneje povzročilo zdravstvene težave tistim, ki živijo v bližini podjetja. Zaposleni pri Regionalni agenciji za varovanje okolja pa so ugotovili, da je bila v maju 2002 previsoka raven amonijaka, kar kaže na napake v procesu razstrupljanja. Agencija za varovanje okolja je med drugim tudi ugotovila, da je podjetje Ecoservizi pozabilo aktivirati potrebna sredstva za razstrupljanje odpadkov, kar pa ni bilo skladno s specifikacijami podjetja.

Decembra 2002 je okrožni svet kraja Brescia začasno preselil družino Giacomelli do ugodne rešitve sodnega spora s podjetjem Ecoservizi.

Tožeča stranka se je pritožila na osnovi 8. člena zaradi stalnega hrupa in nastanka škodljivih emisij iz obrata, saj resno ogrožajo okolje in predstavljajo nevarnost za zdravje in domove bližnjih prebivalcev.

V obeh primerih je Evropsko sodišče odločilo na podlagi 8. člena EKČP v prid tožečih strank.

In sicer je v prvem primeru (Tatar proti Romuniji) odločilo, da je podjetje z onesnaževanjem poseglo v zasebno in družinsko življenje osebe ter s tem ogrozilo posameznikovo blaginjo in da je država dolžna zagotoviti zaščito svojim državljanom z izdajo različnih dovoljenj, zagotavljanjem varnosti in s spremljanjem gospodarskih dejavnosti, zlasti tistih, ki so nevarne za okolje in zdravje ljudi.

V drugem primeru (Giacomelli proti Italiji) je sodišče ugotovilo, da pred odločitvijo o dodelitvi obratovalnega dovoljenja podjetju Ecoservizi in pooblastila za razstrupljanje industrijskih odpadkov ni bilo izvedene nobene predhodne raziskave ali študije na tem področju. Po zakonodaji (poglavje 6. zakona št. 349/1986) bi morale ministrstvo za okolje predhodno opraviti postopek presoje vplivov na okolje (EIA) za vsak objekt, katerega delovanje bi lahko škodljivo vplivajo na okolje. Med te naprave sodijo tudi tiste, ki so namenjene za obdelavo strupenih in škodljivih odpadkov z uporabo kemikalij. Podjetje Ecoservizi ni bilo pozvano, da naj izvede takšno študijo do leta 1996, sedem let po začetku svoje dejavnosti, ki vključuje razstrupljanje industrijskih odpadkov. Sodišče je še opozorilo, da je v postopku presoje vplivov na okolje ministrstvo za okolje v dveh primerih

ugotovilo, da je obratovanje elektrarne nezdržljivo z okoljskimi predpisi zaradi neprimerne zemljepisnega položaja in da obstaja posebno tveganje za zdravje prebivalcev.

Vseeno pa je sodišče menilo, da so potrebni ukrepi za zaščito pravic tožeče stranke, saj je bila tožeča stranka resno ogrožena zaradi nevarne dejavnosti, ki jo je podjetje izvajalo v neposredni bližini njenega doma.

Sodišče je ugotovilo, da se je vseeno zgodila kršitev 8. člena EKČP, ki vsakomur zagotavlja varstvo pravice do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja, svojega doma in dopisovanja.

Prav tako je v obeh primerih je sodišče tožeči stranki dodelilo povračilo stroškov in izdatkov, vendar pa je v prvem primeru zavrnilo zahtevek za pravično zadoščenje tožeče stranke s petimi glasovi za ter dvema proti, medtem ko je v drugem primeru sodišče določilo na podlagi 41. člena EKČP (pravično zadoščenje) tožeči stranki znesek za nepremoženjsko škodo (Netherlands Institute of Human Rights, 2011).

V nekaterih tožbah, ki jih je obravnavalo Evropsko sodišče za človekove pravice, pa je prišlo tudi do nepravilnega razumevanja posameznih členov. Podobno se je zgodilo tudi v primeru Mangouras proti Španiji, kjer se tožeča stranka sklicuje na dejstvo, da se nikogar ne sme mučiti ali na kakršen koli način nečloveško ravnati z njim.¹⁹ Hkrati se je stranka sklicevala tudi na dejstvo, da ima vsakdo pravico do prostosti in osebne varnosti.²⁰ Obe tožbi je sodišče zavrnilo.

V konkretnem primeru je bil tožeča stranka nekdanji kapitan ladje Prestige, ki je novembra 2002, med plovbo ob španski obali, zaradi poškodovanega ladijskega trupa v Atlantski ocean izpustil 70.000 ton kurilnega olja. Razlitje nafte je povzročilo ekološko katastrofo, njegov učinek je bil občuten še več mesecev in se je razširil tudi na francosko obalo. Prizadeti sta bili predvsem morska flora in favna. V času preiskave kaznivega dejanja je bila tožeča stranka v priporu, vendar z možnostjo varščine v višini 3 milijonov €. Po 83 dneh pripora so gospodu Mangourasu španske oblasti odobrile začasno izpustitev na podlagi plačila varščine, ki jo je plačala zavarovalnica, pri kateri je bila ladja zavarovana. Kasneje so španske oblasti dovolile tožeči stranki vrnitev v Grčijo pod pogojem, da grški organi izvajajo nadzor, ki ji ga je določila španska oblast. Kazenski postopek zoper tožeče stranke še vedno ni zaključen, kot rezultat pa se mora stranka vsaka dva tedna javljati na policijski postaji v Grčiji.

Sklicujoč se na 5. in 3. člen (pravica do svobode in varnosti) Evropske konvencije o človekovih pravicah, je vlagatelj trdil, da je bil znesek varščine v njegovem primeru previsok in določen, ne glede na njegove osebne okoliščine.

---

¹⁹ 3. člen EKČP: Nikogar se ne sme mučiti ali nečloveško in ponižujoče z njim ravnati ali ga kaznovati.

²⁰ Prvi odstavek 5. člena EKČP: Vsakdo ima pravico do prostosti in osebne varnosti. [...]

Nove razmere je bilo treba upoštevati pri razlagi zahteve iz 5. in 3. člena, saj se povečujeta legitimni interes v Evropi in na mednarodni ravni, in sicer glede kaznivih dejanj na področju okolja, in hkrati težnja po uporabi kazenskega prava kot sredstva za izvajanje okoljskih obveznosti na področju evropskega in mednarodnega prava. Sodišče je menilo, da je višji standard potreben na področju varstva človekovih pravic; potrebna je ustrezno večja odločnost pri presoji kršitev temeljnih vrednot demokratične družbe.

Zato ni bilo mogoče izključiti, da bi bilo treba pri določanju zneska varščine upoštevati strokovno okolje in s tem zagotoviti učinkovitost ukrepa.

Plačilo varščine je bilo po mnenju tožeče stranke (glede na njena sredstva) nepotrebno, saj bi bila dovolj že zagotovitev pričanja stranke na obravnavi.

Špansko sodišče je dovolj upoštevalo osebni položaj prosilca in prav tako njegov status zaposlenega – lastnik ladje pa tudi njegov poklicno-osebni odnos z osebami, ki so bile odgovorne za zagotavljanje varnosti, njegovo državljanstvo in kraj stalnega prebivališča, njegovo starost in druge okoliščine. Zaradi posebnih okoliščin primera ter katastrofalnih okoljskih in gospodarskih posledic je sodišče menilo, da so bili organi upravičeni do takšne višine varščine ob upoštevanju teže kaznivih dejanj in škode, ki je nastala.

Sodišče je razsodilo, in sicer z desetimi glasovi za in s sedmimi proti, da se kršitev ni zgodila (Netherlands Institute of Human Rights, 2011).

Naslednji primer opisuje problem, ki je tudi v Evropski uniji eden izmed pogostih povzročiteljev onesnaževanja okolja, in sicer so to različna odlagališča odpadkov. Evropska unija je svojim članicam omogočila kar nekaj časa za uskladitev ali zaprtje tistih odlagališč odpadkov, ki ne ustrezajo standardom, usklajenih s pravili Evropske unije.²¹ Cilj direktive o odlaganju odpadkov na odlagališčih je sicer preprečiti ali zmanjšati škodljive učinke odlagališč odpadkov na okolje, zlasti na površinske vode, podtalnico, zemljo, zrak in človekovo zdravje ter določiti stroge smernice za upravljanje odlagališč.

V določenih primerih se v postopkih združijo posamezniki v neprofitno organizacijo, ki se na sodišču poteguje za skupne pravice.

V naslednjem primeru gre za neprofitno organizacijo oziroma združenje, katerega sedež je v Bandu v Belgiji. Gre za kampanjo za zaščito okolja v Marche – Nassogne, tj. regija v pokrajini Luxembourg. V decembru 2003 je bila vložena vloga za izdajo gradbenega dovoljenja za razširitev območja, ki služi zbiranju odpadkov v kraju Al Pisserotte. Vlogo je vložilo podjetje Idelux v sodelovanju z družbo uradnikov v pokrajini Luxembourg. 5. marca leta 2004 je tožeča stranka – združenje – zahtevala sodni nadzor nad to odločbo pred Conseil d'État in dejala, da se odločba zadrži na osnovi številnih podzakonskih aktov, ki se nanašajo na okoljske vplive nekaterih javnih projektov in ravnanja z odpadki. Odločbi

---

²¹ Od 60 odlagališč komunalnih odpadkov jih je 15 urgentno prenehalo z delovanjem, kmalu pa se jim je pridružilo še naslednjih 12.

o izdaji gradbenega dovoljenja je bil priložen tudi zahtevek za sodni preizkus. 8. septembra 2004 je Conseil d'État zavrnil zahtevo za zadrževanje del na terenu, saj zahtevek ni vključeval izjave o dejstvih, ki bi pojasnjevala dejansko ozadje spora. Združenje kot tožeča stranka v postopku je trdilo nasprotno, in sicer, da so vsa dejstva znana in da pomanjkanje izjave o dejstvih ne ogroža postopka. V odločbi, z dne 26. aprila 2007, je Conseil d'État odločil, da sodnik ne more preučiti primera zaradi pomanjkanja podatkov in da je vloga o sodnem preizkusu nedopustna, saj zaradi pomanjkanja izjave o dejstvih ne izpolnjuje uradnih zahtev.

Sklicujoč se na 6. in 1. člen EKČP (pravica do poštenega sojenja), se je združenje kot tožeča stranka pritožilo na nedopustnost odločitev glede zahtevka za sodni preizkus gradbenega dovoljenja, saj predstavlja kršitev pravice do dostopa do sodišča.

Sodišče je ponovno poudarilo, da se lahko 6. člen uporablja v primerih, ko obstaja spor z zadostno povezavo glede državljske pravice, in da se izključijo vloge, ki zadevajo sam obstoj zakona ali sodne odločbe ter vplivajo na tretje osebe. V tem primeru sodišče ni dovolilo *actio popularis*. Sodišče je zahtevalo, da se ta člen uporablja v primerih, ko pritožbo vložijo združenja, ki zagovarja splošne in posebne interese članov združenja. V tem primeru bi povečanje zmogljivosti zbiranja odpadkov lahko neposredno vplivalo na zasebno življenje članov L'Erablière ASBL, zato je sodišče poudarilo, da je namen društva omejen na varstvo okolja v Marche-Nassogne. Sodišče je ugotovilo, da tožbe ni mogoče obravnavati kot *actio popularis*, in odločilo, da se mora 6. člen v tem primeru upoštevati.

Sodišče je še poudarilo, da je predložitev izjave o dejstvih le eden izmed formalnih pogojev domače zakonodaje za vložitev zahtevka za sodni preizkus pred Conseil d'État. Treba pa je povedati, da bi se morala Conseil d'État in nasprotna stranka s temi dejstvi sama seznaniti, tudi brez predložitve te izjave.

Sodišče je ugotovilo, da je tožeča stranka združenje, ki je priložilo odločbi o dodelitvi gradbeno dovoljenje za njegovo uporabo, dodalo vso podrobno navedbo dejstev in da izjava ne bi mogla biti izčrpnjša. Opozorilo je tudi, da so enaka sestava Conseil d'État in sodniki že preučevali podoben primer (navezoval se je na isto temo), in sicer v letih 2001 in 2005. Sodišče prve stopnje je nazadnje ugotovilo, da belgijska vlada, ki je izdala dovoljenje, pravzaprav ni imela pravice do odločitve o podelitvi gradbenega dovoljenja.

Sodišče je ugotovilo, da je omejitev pravice do dostopa do sodišča naložena tožeči stranki – združenju – nesorazmerna z zahtevami pravne varnosti in pravice do pravičnega sojenja, tj. v nasprotju s 6. in 1. členom.

Tudi v tem primeru je sodišče, skladno z 41. členom (pravično zadoščenje), konvencije dodelilo tožeči stranki – združenju – vračilo stroškov in izdatkov ter povračilo stroškov za nepremoženjsko škodo (Netherlands Institute of Human Rights, 2011).

V določenih primerih pa mora Evropsko sodišče za človekove pravice za svojo pravno podlago uporabiti tudi AArhuško konvencijo. V njej je med drugim tudi opisano, v katerih primerih je treba, da organi sodelujejo z javnostjo ter ji omogočijo dostop do informacij, ki so predvsem javnega značaja. Poleg tega da Aarhuška konvencija omogoča sodelovanje javnosti, hkrati tudi zavezuje države pogodbenice, da zagotavljajo pripadnikom javnosti možnost revizijskega postopka pred sodiščem ali pred drugim neodvisnim in nepristranskim telesom, ustanovljenim z zakonom.

Spor glede sodelovanja javnosti pa zaznamo tudi v naslednjem primeru, ki govori o načrtu prestrukturiranja za oljne skrilavce Energetika v Estoniji.

Marca 2001 je estonska vlada dala soglasje za načrt prestrukturiranja za oljne skrilavce Energetika v Estoniji (v nadaljnjem besedilu: načrt). 90 % celotne energije v Estoniji je proizvedene iz naftnega skrilavca, zato bi načrt mogoče imel velik vpliv na sektor oljni skrilavci, ki pa ima velik vpliv tudi na okolje (naftna skrilavca, rudarske snovi in uporabe olja v skrilavci, ki predstavljajo glavni vir energije, povzročajo negativen vpliv na okolje in hkrati predstavljajo največji okoljski problem v Estoniji).

Načrt prav tako predvideva združenje oljnih skrilavcev z rudarstvom in s proizvodnjo energije v en sam sistem. Okoljske nevladne organizacije so menile, da bi načrt dejansko lahko ustavil trg proizvodnje električne energije in hkrati drastično otežil uporabo obnovljivih virov energije. Namera vlade je bila med drugim tudi centralizacija podjetja AS Eesti Energia, vendar pa se na koncu zaradi velikega pritiska politike ni uresničila.

Po mnenju okoljskih nevladnih organizacij bi moral **System Engineering & Assessment** (upravljanje sistemov in ocenjevanje) Estonian environmental NGOs – **Estonian Fund for Nature, Nomme Tee Selts** (SEA) zagotoviti ustrezno oceno vseh okoljskih vplivov načrta ter v raziskavo vključiti tudi javnost. Zahtevk je bil predložen MoEA (Ministry of Economic Affairs) – ministrstvu za gospodarstvo, saj je to pristojno za sestavljanje načrta in njegovo izvedbo. Ministrstvo za okolje in estonski ombudsman sta podprla raziskavo. Ministrstvo za gospodarstvo je trdilo, da zahteve za izvajanje okoljske presoje niso jasne, kot tudi ni jasno, kdo mora v tem primeru izvesti strateške okoljske presoje.

Estonian Green Movement (EGM) je vložil tožbo na sodišče, da se ugotovi nezakonitost opustitve ministrstva za gospodarstvo. V sodnih postopkih je ministrstvo za gospodarstvo trdilo, da načrt prestrukturiranja ni razvojni načrt, vendar predstavlja interni dokument za vlado, zato SEA ni obvezen. Ministrstvo za gospodarstvo je oporekalo položaju EGM, sicer pa je trdilo, da z načrtom ne kršijo nobenih pravic EGM.

V načrtu prestrukturiranja v oljnih skrilavcih Energetika v Estoniji so določene velike spremembe v strukturi oljnih skrilavcev, hkrati so predvidene tudi spremembe v energetske sektorju v Estoniji. Estonska vlada je trdila, da je načrt samo notranji dokument in da zato ni sporen glede na Aarhuško konvencijo.

Glavno vprašanje v zvezi z izvajanjem Aarhuške konvencije je bil položaj EGM kot okoljske nevladne organizacije.

Položaj EGM naj bi bil sporen na osnovi 9. člena, 2. odstavka v konvenciji, saj konvencija določa, da se *"interes katere oli nevladne organizacije, ki izpolnjuje zahteve iz 2. člena, 5. odstavka, šteje za zadosten interes."*

Vsaka pogodbenica sprejema ukrepe v okviru svoje zakonodaje z namenom razširjanja; zakonodaje in političnih dokumentov, mednarodnih pogodb, konvencij, sporazumov o okoljskih vprašanjih ter drugih pomembnih mednarodnih dokumentov o okoljskih vprašanjih, kot je primerno (2. člen, 5. Odstavek, MKDIOZ).

Sodišče ni upravičeno, da se omeji le na izvajanje te določbe s strani nacionalnih normativov. Potrebno je, da pri določanju stalnih okoljskih nevladnih organizacij sodišča uporabljajo neposredno določbe Aarhuške konvencije, sicer se obveznosti, ki se navezujejo na konvencijo, lahko štejejo kot kršitev.

Na ministrstvu za gospodarstvo so trdili, da tožba ni bila vložena zaradi nesodelovanja javnosti v postopku, ampak zato ker načrt SEA ni bil opravljen. Obveznosti izvedbe SEA se navezujejo na 9. člen, 3. odstavek, ker je to vprašanje glede izvajanja nacionalne zakonodaje in se v tem primeru 9. člen, 2. odstavek ne uporablja.

Ker je vlada načrt razglasila za neveljaven, EGM ni uradno dosegel svojega cilja. Na koncu vseeno ni prišlo do dokončne odločbe in njene izvršitve. Vseeno pa ni znano, ali je šlo resnično za načrt ali pa samo za interni dokument, ali je bil SEA obvezen in ali ima EGM resnično določen položaj v tej zadevi. Vendar pa ima v tej sodbi vrhovno sodišče vseeno pomemben položaj, in sicer glede položaja EGM in izvajanja Aarhuške konvencije glede 9. člena, 2. odstavka na splošno. Ta položaj ima lahko velik vpliv na nadaljnjo sodno prakso.

Pri tej zadevi je glede izvajanja Aarhuške konvencije v Estoniji mogoče opredeliti tri glavne trditve:

1. Aarhuška konvencija se uporablja neposredno;
2. Vse odločitve, dejanja ali opustitve, ki so bili opravljeni na osnovi nekaterih členov Aarhuške konvencije in jih je mogoče šteti za upravne akte ali ukrepe v smislu nacionalne zakonodaje, so izpodbojni z okoljskimi nevladnimi organizacijami, katerih interes bo v vseh podobnih primerih tak, da se štejejo za zadostne, in pravice, ki bi lahko bile lahko kršene;
3. Te odločitve, dejanja ali opustitve so izpodbojni ne samo, če so sporni glede na konvencijo, ampak tudi, če so sporni z drugimi pravnimi akti (vključno s predpisi nacionalne zakonodaje).

Konkreten primer je primer dobre prakse pri izvajanju Aarhuške konvencije. Lahko bi predstavljal navdih za druge, in sicer v smislu neposredne uporabe konvencije (Justice and environment, 2006, str. 36-41).

V zgodovini Estonije pa so velik problem predstavljala tudi odlagališča, ki pa ga je morala država urediti zaradi sprejetja Direktive Evropske unije o odlaganju.

Pred letom 1991 je bilo v Estoniji več kot 300 odlagališč za komunalne odpadke. Prva estonska nacionalna okoljska strategija je zahtevala identifikacijo lastnikov in/ali upravljavcev vseh obstoječih odlagališč za komunalne odpadke do leta 2000, zaprtje odlagališč brez upravljavcev in zmanjšanje števila komunalnih odlagališč na 150 do leta 2010. Že leta 2000 je obratovalo le še 148 odlagališč za komunalne in druge nenevarne odpadke.

Stanje se je spreminjalo naprej, ko je Estonija leta 2000 v svojo zakonodajo prenesla Direktivo Evropske unije o odlaganju. V obdobju od leta 2000 do leta 2005 je bila posebna pozornost namenjena izgradnji novih in sodobnih odlagališč ter zaprtju in obnovi starih. V začetku leta 2004 je bilo v uporabi le še 37 komunalnih odlagališč. Nacionalni načrt ravnanja z odpadki iz leta 2002 predvideva, da bo v prihodnosti v Estoniji obratovalo zgolj od 8 do 9 regionalnih odlagališč za nenevarne odpadke (Evropska agencija za okolje, 2007, str. 31).

Dostikrat pa želi Evropska unija predhodno s svojo zakonodajo zagotoviti, da do morebitnih sporov pred Evropskim sodiščem ne bi prišlo, zato je v konkretnem primeru Evropski parlament izdal resolucijo, na podlagi katere ureja najrazličnejša področja.

resolúcija -e ž (ú) *javna izjava o pomembnem vprašanju, položaju, sprejeta na sestanku, zborovanju:* resolucija je bila izglasovana na zadnjem kongresu; sprejeti resolucijo; resolucija o novih nalogah sindikata; uresničevati naloge in priporočila iz resolucije / prebrati resolucijo; poglavje resolucije ♦jur. Resolucija *pravni akt, s katerim skupščina opozarja na vprašanja splošnega pomena in njihovo reševanje v republiki;* zgod. tivolska resolucija *izjava slovenske socialnodemokratske stranke o nacionalnem vprašanju, sprejeta na zborovanju v Ljubljani leta 1909* (SSKJ, Resolucija).

Ko so z različnimi zlorabami, na primer urbanističnimi zlorabami, oškodovani državljani Evropske Unije, mora ena izmed institucij Evropske unije ukrepati. Če gre za primer, ko je tožba vložena na sodišču, je pristojni organ sodišče, ki rešuje konkreten primer. Velikokrat pa urgirajo tudi druge institucije, v naslednjem primeru je to Evropska Komisija.

Evropska komisija je pred sodiščem sprožila postopek proti Španiji v zvezi z zlorabami zaradi prekomerne urbanizacije, ki neposredno zadeva izvajanje direktive o javnih naročilih s strani organov oblasti v Valencii.

Zaradi prekomerne urbanizacije je Odbor za peticije podal zahtevo Evropski Komisiji, naj sproži preiskavo na več kot 250 urbanističnih projektih, ki so prejeli negativno mnenje od

pristojnih organov za vodo in organov za povodje. Odbor za peticije je posumil, da obstaja možnost, da večina teh projektov krši direktivo o vodah, ki med drugim od držav članic zahteva, da preprečijo slabšanje svojih voda in spodbujajo trajnostno rabo sladkovodnih virov.

Eden izmed pomembnejših aktov, ki zagotavlja pravno podlago za varstvo okolja, je tudi Direktiva o strateški presoji vpliva na okolje, ki izrecno pokriva turizem in urbanizacijo. Njen glavni cilj je zagotoviti visoko raven varstva okolja ter prispevati k vključevanju okoljskih vprašanj v pripravo ter sprejem načrtov in programov za spodbujanje trajnostnega razvoja.²²

V času urbanističnih zlorab je na tisoče državljanov Evropske unije ne samo izgubilo svoje zakonito pridobljene lastnine, ampak so bili tudi prisiljeni plačevati samovoljne stroške nezaželenih, pogosto nepotrebnih in neupravičenih infrastrukturnih projektov, ki neposredno vplivajo na njihove lastninske pravice, katerih končni rezultat je finančna in čustvena katastrofa za številne družine. Poleg vsega pa se je kar nekaj evropskih državljanov v dobri veri odločilo, da vložijo svoje prihranke v nepremičnine v Španiji v sodelovanju z lokalnimi pravniki, urbanisti in arhitekti. Kasneje so ugotovili, da so postali žrtve urbanizacijskih zlorab brezvestnih lokalnih organov in da bo njihova nepremičnina porušena, ker je bila zgrajena nezakonito ter je zato brez vrednosti in je ni mogoče prodati.

Poleg vsega zgoraj omenjenega pa so nekateri nepremičninski posredniki in drugi izvajalci storitev, ki so bili povezani z nepremičninskim trgom v Španiji, na primer v Združenem kraljestvu, še naprej tržili nepremičnine v novih naseljih, čeprav so se zagotovo zavedali velike verjetnosti, da projekti ne bodo niti dokončani niti dograjeni.

Vse podobne urbanistične zlorabe pa imajo negativne posledice tudi za turistični sektor, saj uničujoče vplivajo na kakovostni turizem, ko uničujejo lokalne vrednote, spodbujajo čezmerno širjenje mestnih območij, ropajo kulturne dobrine ter uničujejo temeljne vrednote in izraz španske kulturne raznolikosti z uničevanjem arheoloških najdišč, stavb in krajev kulturnega pomena ter njihovega naravnega okolja in pokrajine.

Posledice podobnih urbanističnih zlorab lahko občutimo še danes, saj je gradbeništvo, ki je ustvarilo znatne dobičke v letih hitre gospodarske rasti, postalo glavna žrtev sedanjega propada finančnih trgov, ki so ga deloma povzročile špekulacije v stanovanjskem sektorju. To pa ne vpliva le na podjetja, ki so na robu bankrota, ampak tudi na desetisoče gradbenih delavcev, ki bodo zaradi netrajnostnih urbanističnih politik, ki so jih izvajali investitorji, najverjetneje ostali brez dela in postali njihove žrtve.

Zaradi urbanističnih zlorab, ki so se dogajale v Španiji, je Evropska Komisija pozvala špansko vlado in zadevne regionalne oblasti, naj izvedejo temeljito revizijo in pregledajo vso zakonodajo, ki zadeva pravice posameznih lastnikov nepremičnin. S tem bi prekinili

---

²² 4. odstavek 3. člena Direktive o strateški presoji vpliva na okolje: Države članice ugotovijo, ali je verjetno, da bodo načrti in programi, ki določajo okvir za prihodnja soglasja za izvedbo projektov in ki niso načrti in programi iz odstavka 2, znatno vplivali na okolje.

zlorabe pravic in obveznosti, ki jih imajo lastniki nepremičnin (žrtve masivne urbanizacije) po Pogodbi o ES, Listini o temeljnih pravicah, EKČP in ustreznih direktivah Evropske unije, pa tudi drugih konvencijah, katerih podpisnica je Evropska unija.

Da do podobnih zlorab v prihodnje ne bi prihajalo, se je Komisija odločila, da morajo pristojni organi opustiti in pregledati vse nove urbanistične načrte, ki ne upoštevajo strogih meril okoljske trajnosti in socialne odgovornosti in ki ne zagotavljajo spoštovanja pravičnega lastništva zakonito pridobljene lastnine, ter naj ustavijo in prekličejo vse obstoječe projekte, v katerih niso bila upoštevana ali uporabljena merila, določena v zakonodaji Evropske unije, zlasti kar zadeva dodelitev urbanističnih pogodb in skladnost z določbami v zvezi z vodo in okoljem. Zaradi zlorab, do katerih pa je že prišlo, je Komisija pozvala vse pristojne nacionalne in regionalne organe, naj vzpostavijo delujoče sodne in upravne mehanizme. V teh bodo sodelovali regionalni varuhi človekovih pravic, ki so pooblaščen, da zagotovijo načine za pospešitev sodnih postopkov in sredstva za uveljavljanje odškodnin žrtvam urbanističnih zlorab, ki so posledica izvajanja obstoječe zakonodaje.

Poleg tega pa je Komisija ostro obsojala nezakonito ravnanje nekaterih nepremičninskih investitorjev, ki prek vmešavanja v zemljiško knjigo s pretvezami spodkopavajo zakonito lastništvo nepremičnin državljanov Evropske unije, in poziva lokalne organe, naj vzpostavijo ustrezna pravna varovala, da se prepreči tako ravnanje (Resolucija Evropskega parlamenta, 2010, str. 4-9).

4 PRITOŽBENA KOMISIJA KONVENCIJE O ČEZMEJNIH VPLIVIH NA OKOLJE – ESPOO

V nekaterih primerih spore na področju varstva okolja ne rešuje sodišče, ampak pritožbena komisija. Pritožbena komisija med drugim rešuje spore, ki so nastali s kršitvijo Konvencije o čezmejnih vplivih na okolje.

Ministrstvo za okolje in prostor je, dne 5. novembra 2008, na svoji spletni strani objavilo novico o postopku, ki ga je Republika Slovenija sprožila zoper Italijo. Ker gre za spor na podlagi Konvencije o čezmejnih vplivov na okolje, postopek vodi Pritožbena komisija.

Ljubljana, 4. 11. 2008 - Trditev Združenja ekoloških gibanj na današnji novinarski konferenci, da Slovenija ni izvedla postopka po Konvenciji o presoji čezmejnih vplivov, ki je bila sprejeta v Finskem mestu Espoo, ne drži. Prav določila konvencije, ki so sestavni del evropskega prava, so bila izhodišča Slovenije pri argumentaciji čezmejnega vpliva in vstopa v postopek, ki ga vodi italijansko ministrstvo za okolje in prostor.

Slovenija je namreč vložila pritožbo na implementacijski komite Konvencije o čezmejnih vplivih, že ko je italijansko ministrstvo za okolje in prostor sprejelo mnenje za plinski terminal v Žavljah. V sredo, 29. oktobra 2008, je komite že sklical obravnavo, na kateri so slovenski strokovnjaki v celoti predstavili problematiko. Na podlagi razprave je predvideno nadaljevanje postopka.

Slovenija od začetka trdi, da bi morala Italija v primeru načrtovanja plinskih terminalov v Tržaškem zalivu spoštovati Espoo konvencijo. Slovenija je namreč preverila Listo aktivnosti, ki v Konvenciji določajo projekte, za katere je treba izvesti postopek presoje čezmejnih vplivov na okolje. Ugotovila je, da gre za kombinacijo dejavnosti, ki po generalnih kriterijih, opredeljenih v Dodatku III. konvencije, zadostujejo kriterijem projekta z znatnimi čezmejnimi vplivi, kar je Slovenija s posebno študijo tudi dokazala.

Ekonomska komisija ZN za Evropo (UNECE – United Nations Economic Commission for Europe) je, zato ker se države Evropske unije zavedajo, da vplivov na okolje ni mogoče omejiti z državnimi mejami, sprejela multilateralno mednarodno pogodbo na področju presoje vplivov na okolje Konvencijo o presoji čezmejnih vplivov na okolje. Sprejeta je bila l. 1991, veljati pa je začela l. 1997. Ratificirali sta jo tako Slovenija kot Italija. Konvencija že v svojih splošnih določbah poudarja pomen obveščenosti prizadete države o dejavnosti, ki lahko povzroči znatne škodljive čezmejne vplive na okolje. Poleg tega pa je treba tudi javnosti dati možnost sodelovanja v ustreznih postopkih presoje vplivov na okolje. Te možnosti morajo biti enakovredne tako za javnost države izvora kot tudi za javnost prizadete države. V nadaljevanju je določeno, kako mora država izvora postopati v razmerju do prizadete države: obvestiti prizadeto državo o dejavnosti in določiti rok za odgovor, odgovoriti prizadeti državi, ali želi sodelovati v postopku, država izvora mora prizadeti državi priskrbeti ustrezne podatke in dokumentacijo, pripraviti poročila o vplivu na okolje (sodelovanje javnosti), posvetovati se s sopogodbenicami, sprejeti končno odločitev ter analizirati izvedeno dejavnost.

V skladu s postopkom, ki ga določa konvencija, bi morala Italija o načrtovanih plinskih terminalih obvestiti Slovenijo najkasneje takrat, ko je obvestila lastno javnost (MOP, 2008).

5 STRATEGIJA EEA 2009-2013

Evropska agencija za okolje (EEA) je agencija Evropske unije. Njena naloga je zagotavljati zanesljive in neodvisne informacije o okolju. Te so pomembne za vse, ki se ukvarjajo z razvojem, s sprejemanjem, z izvajanjem in ocenjevanjem okoljske politike, in za državljane. Agencija EEA ima trenutno 32 držav članic.

Evropska unija je leta 1990 sprejela uredbo o ustanovitvi agencije EEA. Veljati je začela konec leta 1993, takoj po sprejetju odločitve o sedežu agencije EEA v Kopenhagenu. Delo se je zares začelo leta 1994. Z zadevno uredbo je bilo ustanovljeno tudi Evropsko okoljsko informacijsko in opazovalno omrežje (Eionet).

Pristojnosti agencije EEA so:

- pomagati Skupnosti in državam članicam sprejemati ozaveščene odločitve o izboljšanju okolja, vključevati okoljske premisleke v gospodarske politike in spodbujati trajnost
- usklajevati Evropsko okoljsko informacijsko in opazovalno omrežje (Eionet)

Glavne stranke so ustanove Evropske unije – Evropska komisija, Evropski parlament, Svet – in države članice. Poleg teh osrednjih skupin akterjev evropske politike prizadeti državi pomagajo tudi druge ustanove Evropske unije, kot sta Evropski ekonomsko-socialni odbor in Odbor regij.

Pomembni uporabniki naših informacij so tudi poslovna skupnost, univerze, nevladne organizacije in drugi deli civilne družbe. Prizadevajo si vzpostaviti dvostransko komunikacijo s svojimi strankami za pravilno opredelitev njihovih informacijskih potreb in zagotavljajo, da so posredovane informacije razumljene in jih stranke sprejemajo (European Environment Agency, 2011).

V zadnjih nekaj letih se je zavest o okoljskih spremembah in nujnosti ukrepov politike povečala. To pa je privedlo do bliskovitega porasta okoljskih pobud in nastanka ustanov. Cilj njihove strategije je odzvati se na te spremembe z boljšo časovno usklajenostjo, prostorsko ločljivostjo in kakovostjo okoljskih podatkovnih tokov, vzpostavljanjem novih virov podatkov, kjer so ti potrebni, in spodbujanjem večje vključenosti znanja o povezavah med ekosistemi in glavnimi družbeno-gospodarskimi vidiki ter izboljšanjem kakovosti in učinkovitosti okoljskega izobraževanja v Evropi.

Strategija EEA 2009–2013 je četrti večletni program dela. Temelji na uspešno izpolnjeni strategiji za obdobje 2004–2008, ki je bila zasnovana na ključnih prednostnih nalogah šestega okoljskega akcijskega programa in na podlagi katere se je Agencija uveljavila kot ključni ponudnik okoljskih podatkov, informacij in znanja v Evropi.

Ocena učinkovitosti EEA za leto 2008 navaja, da je: „Agencija ... najučinkovitejši način za zagotavljanje proizvodov in storitev, ki jih zahtevajo deležniki. ... Težko si je predstavljati

... zagotavljanje izvajanja nepristranskih in zanesljivih informacij, prek kateregakoli drugega od možnih mehanizmov, ki so na voljo evropskim organizacijam" (Evropska agencija za okolje, 2009a, str. 11).

Ocena za leto 2008 vsebuje tudi številna priporočila o določanju prednostnih nalog in razširjanju . Ta priporočila je Agencija upoštevala pri opredelitvi prihodnjih prednostnih nalog in oblikovanju svojih virov.

Njena nova strategija temelji na treh poglavitnih dejavnostih:

- nadaljnji podpora informacijskim potrebam, ki jih določa Evropska unija in mednarodna okoljska zakonodaja ter zlasti njen šesti okoljski akcijski program;
- zagotavljanju pravočasnih ocen o tem, kako in zakaj se spreminja okolje, ter, ali so bile okoljske politike, vključno s šestim okoljskim akcijskim programom, strategijo trajnostnega razvoja v Evropski uniji in drugimi s povezanih področij, učinkovite;
- izboljšanje usklajevanja in razširjanja okoljskih podatkov in znanja v Evropi.

Ta strateški dokument opisuje dejavnosti EEA na štirih področjih:

- okoljske teme
- medsektorske teme
- celovita presoja vplivov na okolje
- informacijske storitve in komunikacije

Delovanje EEA zajema dve dodatni strateški področji, in sicer upravljanje ter vodenje.

5.1 CILJI ZA OBDOBJE 2009–2013

Osnovni cilj EEA bo zagotoviti celovite sklope podatkov, skupine kazalcev, ocene in analize na evropski, širši evropski in regionalni ravni. S tem bo zagotovila trdno podlago za odločanje glede okoljskih politik v Evropski uniji in državah članicah ter za sodelovanje s kandidatkami in možnimi kandidatkami ter državami, ki so zajete v evropski sosedski politiki.

Še naprej bodo intenzivno sodelovali z omrežjem Eionet²³, s sodelujočimi državami in številnimi partnerskimi ustanovami, vključno z Evropsko komisijo, ministrstvi in vladnimi službami, mednarodnimi konvencijami in organi ZN, znanstveno, tehnično in raziskovalno skupnostjo, zasebnim sektorjem in civilno družbo s ciljem zagotavljanja ustreznosti in kakovosti podatkov, analiz in informacij, ki jih nudijo (Evropska agencija za okolje, 2009b, str. 9-10).

---

²³ Evropsko okoljsko informacijsko in opazovalno omrežje, ki zajema 39 držav članic in sodelujočih držav, predstavlja edinstveno partnerstvo med EEA in njenimi državami članicami ter ima osrednjo vlogo pri dejavnostih povezovanja EEA. V omrežju Eionet sodeluje skupno skoraj 400 oseb.

5.2 OKOLJE IN ZDRAVJE

5.2.1 GLAVNI CILJ

V sodelovanju z Organizacijo za gospodarsko sodelovanje in razvoj, Eurostatom, Skupnim raziskovalnim centrom in agencijami Evropske unije izpeljati različne ocene in projekte za zbiranja podatkov, da bi zagotovili podporo političnemu razvoju, usmerjenemu k zmanjšanju škodljivih vplivov na zdravje ljudi, ki so posledica onesnaževal, kemikalij in različnih tehnologij. Poudarek bo tudi na študijah, ki izpostavljajo potrebo po zgodnjem ukrepanju in prednosti preventivnih in previdnostnih ukrepov.

5.2.2 ANALIZA

Kakovost okolja in njegova povezava z zdravjem ljudi je ena od prednostnih ciljev šestega okoljskega akcijskega programa. Prav tako se odraža v novem akcijskem programu Skupnosti za obdobje 2008–2013 na področju zdravja, v akcijskem programu Evropske unije o okolju in zdravju za obdobje 2004–2010, v prenovljeni strategiji trajnostnega razvoja Evropske unije in v pomembnejših politikah Evropske unije v zvezi s kemikalijami ter akcijskem programu Svetovne zdravstvene organizacije (SZO) o zdravju otrok in okolja. Srednjeročne ocene teh programov so opazile napredek, vendar so močno poudarile tudi potrebo po intenzivnem delu v prihodnje.

Na nedavnem Svetu Evropske unije so ministri za zdravje poudarili potrebo po zgodnjem ukrepanju, prednosti preventivnih in previdnostnih ukrepov in potrebo po razvoju orodij za predvidevanje in preprečevanje morebitnih nevarnosti ter odzivanje nanje v zvezi z nastajajočimi in ponovno aktualnimi vprašanji, kot je nanotehnologija, in po vključitvi pristojnih interesnih skupin prek partnerstev med sektorji na vseh ravneh. Prav tako so zahtevali informacije o okoljskih determinantah s pozitivnimi vplivi na zdravje, kot so biotsko raznolika okolja, nemotorizirana prevozna sredstva in ugodne bivalne razmere.

5.2.3 UKREPANJE

Zastavljeni cilj želi EEA doseči z:

- izboljšanjem dostopnosti informacij o okolju in zdravju ter kemikalijah, vključno z nadaljnjim razvojem kazalcev, prostorskih analiz in povezav s sistemoma Shared Environmental Information System (SEIS) – skupni okoljski informativni sistem – in Global Monitoring for Environment and Security (GMES) - globalno spremljanje okolja in varnosti;
- preverjanjem uporabnosti različnih metodoloških pristopov, vključno z biološkim spremljanjem, da bi ocenili škodljive in koristne vplive onesnaževal (vključno s plastiko, povzročitelji endokrinih motenj, gensko spremenjenimi pridelki za goriva in vlakna) v okolju in ekosistemih (vključno z zunanjim in notranjim zrakom, vodo in prstjo) na delovanje ekosistemov in zdravje ter blaginjo ljudi;
- preučevanjem obremenjevanja okolja z onesnaževali in kemikalijami, vključno z vidiki starosti, družbeno-gospodarskega statusa in migracijskega ozadja;
- zagotavljanjem podatkov za vse pomembnejše ocene EEA, vključno z ocenama SOER 2010 in Eureka 2012, regionalne ocene in različna mednarodna poročila in ocene, kot je ministrska konferenca ZN Okolje za Evropo;
- izdelavo poročila o delu Bradford-Hilla o merilih vzročnosti na področju okolja in zdravja;
- sodelovanje s ključnimi partnerji pri pomembnih medinstitucionalnih procesih Evropske unije in na pomembnejših dogodkih in srečanjih, kot sta ministrska konferenca SZO in konferenca Evropskega združenja za javno zdravje v letu 2009, in
- izboljšanjem orodij v podporo odločanju za odpravljanje težav v zvezi z negotovostjo, tveganji, nevednostjo in previdnostjo pri glavnih vprašanjih, povezanih z okoljem in zdravjem (Evropska agencija za okolje, 2009c, str. 26).

Mnogi menijo, da bi s pomočjo novih sistemov SIES ter GMES omogočili organom Evropske unije lažje informiranje svojih državljanov ter hitrejši pretok informacij od organa do državljanov Evropske unije ter obratno, hkrati pa omogočili boljše upravljanje z okoljem in povečali varnost državljanov.

Splošni cilj sistema SIES je ohraniti in izboljšati kakovost in razpoložljivost informacij, ki so potrebne za okoljsko politiko, v skladu z boljšo zakonsko ureditvijo. Ker je okolje javno dobro in zadeva vse državljane, je pomembno, da se informacije o stanju okolja izmenjujejo in so splošno dostopne.

Odličen primer nekega skupnega okoljskega informacijskega sistema, je spletna stran o ozonu „Ozon web“. Omenjena stran omogoča zbiralcem podatkov, strokovnjakom za kakovost zraka in državljanom Evropske unije pregled stanja na evropski ravni.

Uporabniki te strani lahko tudi spremljajo razvoj kakovosti zraka v posamezni regiji in prek povezav na nacionalne in regionalne spletne strani o ozonu dobijo podatke o kakovosti lokalnega zraka. Primerjava kakovosti zraka med regijami in državami je lažja. Poleg vseh pozitivnih lastnosti, ki jih lahko najdemo na konkretnem primeru, pa je njegova pomanjkljivost, da je omejen le na eno onesnaževalo. Izpopolnjen sistem bi lahko zagotavljal informacije za državljane, podatke, ki jih potrebujejo raziskovalci, informacije o stanju okolja za agencijo EEA ter informacije o izpolnjevanju predpisov za Komisijo.

Medtem ko bi sistem GMES imel dolgoročne učinke pri nadaljnjem političnem, gospodarskem, družbenem in znanstvenem razvoju Evropske unije. Ta sistem bi deloval s pomočjo satelitov ter tudi drugih naprav, ki so nameščene v ozračju, na morju in na kopnem. Sistem GMES naj bi prav tako omogočil učinkovitejše upravljanje z naravnimi viri in biološko raznovrstnostjo, spremljanje oceanov in kemičnih sestavin ozračja, hkrati pa bi omogočal tudi večjo odzivnost ob naravnih nesrečah. Poleg lažjega upravljanja z okoljem naj bi bil sistem uspešen tudi na področju preprečevanja ilegalnega priseljevanja.

6 ZAKLJUČEK

Zdravo življenjsko okolje je eno izmed pomembnejših vrednot v našem življenju, zato je potrebno, da zanj dobro poskrbimo. Vsak izmed nas ima pravico živeti v zdravem življenjskem okolju, hkrati pa moramo poskrbeti, da okolja tudi sami ne onesnažujemo. Eden izmed znanih primerov za varstvo okolja, ki ga je Evropska Unija sprejela, je protikadilski zakon, ki velja tudi za Republiko Slovenijo.

Ker je pravica do zdravega okolja v življenju vsakega posameznika ena izmed pomembnejših pravic, je zelo pomembno, da je ta pravica z zakoni in drugimi akti podrobno opredeljena. Ta pravica je dostikrat zanemarjena, saj se prizadete osebe niti ne zavedajo, da jim je bila katera izmed pravic kršena. Posameznik kršenje te pravice največkrat opazi, ko pride do hujših kršitev in so pri tem ogrožena življenja. Iz prakse sodišča lahko ugotovimo, da v primeru kršenja pravice sodišče najpogosteje oškodovancu dodeli odškodnino, kršitelj pa mora poskrbeti, da v prihodnosti ne bi prihajalo do podobnih primerov.

Glavni namen diplomske naloge je bil ugotoviti, kakšno je dejansko stanje na področju zdravega življenjskega okolja v državah članicah Evropske unije ter kako je to področje pravno urejeno, predvsem po pravu Sveta Evrope ter Evropske unije. V Evropski uniji je za to področje pomembno delovanje Evropske agencije za okolje, ki sprejema različne strategije in druge ukrepe, s katerimi skrbi, da okolje ostaja kar se da lepo ohranjeno. Pri sprejemanju strategij za določena obdobja EEA naredi analizo posameznih področij za preteklo obdobje. Na podlagi analiz iz prejšnjih let agencija opredeli cilje in načine za doseg te za prihodnje obdobje. Za pravno podlago, ki omogoča EAA ter drugim organizacijam doseg zastavljenih ciljev, največkrat poskrbita Evropski parlament in Evropski svet. Ta dva organa sprejemata različne Direktive in druge akte, s katerimi države članice prirejajo svojo zakonodajo za omogočanje varstva okolja. Direktive so največkrat razdeljene po posameznih panogah, tako kot na primer Direktiva o industrijskih emisijah (celovito preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja), ki jo je sprejel Evropski parlament in Svet za evropski gospodarski prostor. Poleg vseh novejših direktiv in drugih aktov, ki jih sprejemajo institucije, kot sta na primer Evropski parlament in Svet, pa ostajajo tudi dosti starejši zakoni, kot so Aarhuska konvencija, Evropska konvencija za človekove pravice in temeljne svoboščine ter druge, ki omogočajo varstvo zdravega življenjskega okolja že daljše obdobje.

Zakonodaja za varstvo življenjskega okolja je tako kot v Republici Sloveniji tudi v območju Evropske Unije dobro opredeljena, vendar pa sama zakonodaja nima večjega vpliva, če je v praksi neuporabljena. Eden izmed pomembnejših uporabnikov zakonodaje s področja varstva pravice do zdravega življenjskega okolja je prav gotovo Evropsko sodišče za človekove pravice, katerega sedež je v Strasbourgu. Glavna naloga sodišča je zagotavljati državljanom Evropske Unije, da države članice spoštujejo in zagotavljajo svojim

državljanom spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki so opredeljene v EKČP. Pritožno na Evropsko sodišče za človekove pravice lahko vložijo vsakdo, ki zatrjuje, da so bile njegove pravice kršene. Pritožiti se je mogoče tako proti eni državi ali več državam, ki jih Konvencija zavezuje. Edina izjema, ki je sodišče ne more obravnavati, je pritožba proti posameznikom ali institucijam zasebnega prava (na primer gospodarske družbe). ESČP pa hkrati tesno sodeluje tudi z Odborom ministrov v Svetu Evrope, ki je zadolžen za nadzorovanje izvrševanja sodb tega sodišča s strani držav pogodbenic. Odbor ministrov je torej zadolžen za nadzor držav, ki so obtožene kršitve pravice po EKČP, pri sprejemanju potrebnih ukrepov za odpravo posledic že storjenih kršitev ter pri prizadevanju za preprečevanje podobnih kršitev pravic v prihodnje.

LITERATURA

- Skoberne P., 2001: *Pregled mednarodnih organizacij in predpisov s področja varstva narave 2002*, delovno gradivo, različica 8.0, Agencija RS za okolje, 2001.
- Milena Marega in Drago Kos: *Aarhuška konvencija v Sloveniji; Strokovna priporočila za implementacijo Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah* uredila Milena Marega in Drago Kos. Ljubljana: Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo, 2002.
- Dr. Zdenka Čebašek-Travnik, Jernej Rovšek: *Okolje in človekove pravice, Varuh človekovih pravic Republike Slovenije, PAZU, 2007.*
- Evropska agencija za okolje: *Trajnostna potrošnja in proizvodnja, 2007.*
- Justice and environment: *Implementation of the Aarhus Convention in EU Member States Case Study Collection 2006.*
- Agencija za okolje, 2009: *Strategija 2009-2013, Večletni program dela, 2009.*

VIRI

Predpisi:

- Ustava Republike Slovenije (URS). Ur. l. RS, št. 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 69/2004, 69/2004, 68/2006
- Obligacijski zakonik (OZ). Ur. l. RS, št. 32/2004, 28/2006 Odl. US: U-I-300/04-25, 29/2007 Odl. US: U-I-267/06-41, 40/2007, 97/2007-UPB1
- Stvarnopravni zakonik (SPZ). Ur. l. RS, št. 18/2007 Skl. US: U-I-70/04-18
- Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, spremenjene s protokoli št. 3, 5 in 8 ter dopolnjene s protokolom št. 2, ter njenih protokolov št. 1, 4, 6, 7, 9, 10 in 11 (MKVCP). Ur. l. RS, št. 78/2006 Odl. US: Up-555/03-41, Up-827/04-26
- Zakon o varstvu okolja (ZVO-1). Ur. l. RS, št. 41/2004
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o varstvu okolja (ZVO-1A). Ur. l. RS, št. 20/2006
- Zakon o ohranjanju narave (ZON). Ur. l. RS, št. 56/1999

- Zakon o ratifikaciji Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah (MKDIOZ) Ur. l. RS-MP, št. 17/2004
- Zakon o ratifikaciji Konvencije o biološki raznovrstnosti (MKBR). Ur. l. RS-MP, št. 7/1996
- Uredba o vrstah posegov v okolje, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje. Ur. l. RS, št. 78/2006
- Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot. Ur. l. RS, št. 111

Drugi viri:

- Resolucija Evropskega parlamenta, z dne 26. 3. 2009, o vplivu obsežne urbanizacije v Španiji na osebne pravice evropskih državljanov, okolje in uporabo prava EU (2010); Ur. l. EU št. C E/2010/117
- Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta, z dne 24. 11. 2010, o industrijskih emisijah (celovito preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja); Direktiva 2010/75/EU
- Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta, z dne 27. 6. 2001, o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje; Direktiva 2001/42/ES

Internetni viri:

- The Greek ombudsman (2005). *Annual report – summary 2005*. Dostopno 13. 06. 2011 na: http://www.synigoros.gr/reports/Annual_Report_2005.pdf
- Convention on Biological Diversity (2006). *What are the main milestones of the Convention on Biological Diversity?* Dostopno dne 13. 06. 2011 na: <http://www.biodiv.be/convention/cbd-faq/doc550135/>
- Netherlands Institute of Human Rights (2011). *Tatar v. Romania*. Dostopno dne 13. 06. 2011 na: <http://sim.law.uu.nl/SIM/CaseLaw/hof.nsf/e4ca7ef017f8c045c1256849004787f5/98470652f7cb7870c125754c002de91f?OpenDocument>
- Netherlands Institute of Human Rights (2011). *Giacomelli v. Italy*. Dostopno dne 13. 06. 2011 na: <http://sim.law.uu.nl/SIM/CaseLaw/Hof.nsf/0ad4f5ba6f6a119bc125668f004c455e/3b3f1dfb50c98581c12572170041f74f?OpenDocument&Highlight=0,environment>
- Netherlands Institute of Human Rights (2011). *Mangouras v. Spain*.

Dostopno dne 13. 06. 2011 na:

<http://sim.law.uu.nl/SIM/CaseLaw/Hof.nsf/0ad4f5ba6f6a119bc125668f004c455e/7d8c74e1c55d333ec12577a6003abecb?OpenDocument&Highlight=0,environment>

- Netherlands Institute of Human Rights (2011). *L'Erabličre A.S.B.L. v. Belgium*. Dostopno dne 13. 06. 2011 na:
<http://sim.law.uu.nl/SIM/CaseLaw/Hof.nsf/0ad4f5ba6f6a119bc125668f004c455e/5443c030992bff2fc12575660031e568?OpenDocument&Highlight=0,environment>
- European Environment Agency (2011). Dostopno dne 22. 06. 2011 na:
<http://www.eea.europa.eu/about-us/who>
- Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU Korpusni laboratorij; *Slovar slovenskega knjižnega jezika (2010)*. Resolucija. Dostopno dne 13. 06. 2011 na: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=ge%3Dresolucija*
- Ministrstvo za okolje in prostor (2008). Dostopno 22. 06. 2011 na:
<http://www.mop.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article//6710/>

5